

POPOUTNIK

PEDAGOŠKI LIST

LIV

1 1932/33

Vsebina:

I. 1. Zerjav Albert: Anton Martin Slomšek. Ob 70letnici njegove smrti. — 2. Senkovič M.: Vodilne ideje za sestavo učnih načrtov za narodne šole. Kaj pričakujemo od novih učnih načrtov? — 3. Dr. Gogala Stanko: Pozitivna in negativna vzgoja. (Konec sledi.) — 4. Uredništvo: Podeželsko šolstvo. Kaj hočemo. — 5. Sprajc Albin: Socialne, duševne in gospodarske prilike našega podeželskega šolstva.

II. 1. Kontler Julij: Nekaj izvornih vrstic o risalnem pouku.

III. 1. Japonsko vzgojstvo in šolstvo. — 2. Časopis v službi računskega pouka. — 3. Potujoče šole. — 4. Padanje števila rojstev po velikih mestih. — 5. Šolarji s plinskimi maskami v torbah. — 6. Prostovoljno umiranje mladine. — 7. Globalna metoda pisanja in čitanja. — 8. Česa je učiteljem najbolj treba? — 9. Poblazinjene šolske klopi. — 10. Iz šole za izredno nadarjene otroke. — 11. Kdaj naj se otrok uči čitati. — 12. Manjšinsko šolstvo na Danskem.

IV. 1. Dr. Gogala Stanko: O pedagoških vrednotah mladinskega gibanja. — 2. Publikacije Mladinske Matice v Ljubljani l. 1932. — 3. »Dom i škola«. — 4. »Gradanska škola«. — 5. »Odmevi slovanskega sveta«.

Našim sotrudnikom!

Nekateri nam poslani članki in razprave, ki jih tokrat radi pomanjkanja prostora nismo mogli objaviti, pridejo na vrsto, kolikor nam bo to dopuščal prostor, v prihodnjih številkah. Isto velja za nekatere nam vposlane, a še neobjavljene ocene.

„POPOTNIK“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrtletno 12.50 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema uprava listov Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Senkovič Matija, obl. šolski nadzornik v pokoju, Maribor, Strossmajerjeva ulica 30/1.

Glavni in odgovorni urednik Josip Kobal. Izdajatelj Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani. Oagovarja Ivan Dimnik. Tiska Učiteljska tiskarna (predstavniki Franc Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

POPOTNIK

PEDAGOŠKI LIST

Letnik LIV.

Štev. 1.

September 1932.

Žerjav Albert:

Anton Martin Slomšek.

Ob 70 letnici njegove smrti.

Anton M. Slomšek, sin kmeta Marka Slomšeka in Marije Zorkove, rojeni na Slomu v Unišah leta 1800., krščeni v tej cerkvi, duhovnik l. 1824., korar 1844., opat Celjski — škof Lavantinski l. 1846., kinč v sv. Cerkve, čast domovine, apostol Slovencev — so umrli v Mariboru l. 1862. —

(Spomenik v cerkvi v Ponikvah.)

V naši narodno-kulturni zgodovini zasledimo prve pedagoške iskricke, skrb za pismenost ljudstva in za šolstvo že v dobi protestantizma in verske reformacije (P. Trubar), pozneje tudi v kratkotrajnih časih Napoleonove Ilirije (V. Vodnik), vendar vidimo, da se večina plemenitih stremeljenj in poskusov na polju ljudskega šolstva teh dob in nekaterih posameznikov... niso mogla in znala tako uveljaviti in posplošiti, kakor je to bilo pozneje z delom in življenjem A. M. Slomška. Neposredni Slomškovi vzgojni in šolski uspehi izvirajo predvsem iz vsestransko bogate osebnosti Slomška samega, združujoče v sebi veliko mero pristne religioznosti, kmetiške preprostosti, ljubeznivosti in domačnosti, na drugi strani pa tudi iz takratnih versko kulturnih in narodnostnih razmer njegovega časa (1848.). Kot najvišji cerkveni glavar vzhodnega dela naše ožje domovine in kot domačin in sorojak je bil na takih službenih položajih (tudi kot višji šol. nadzornik), da je mogel tudi v vzgojnih in prosvetnih ozirih oblikovati značaj ožjega slovenskega ljudstva ter vplivati s cerkvijo in šolo in literaturo na ublažitev razmer v svoji škofiji in izven nje. Razen tega pa Slomšek ni bil nikdar puntar ali revolucionar in ne fanatik, ki ne računa z »danimi dejstvi« in tradicijo, s preteklostjo in z odporom mas, temveč je v časih revolucije in dunajskih dogodkov (l. 1848.) celo omejeval in zadrževal burno politiko in idejno valovanje, ki se je preneslo z Dunaja tudi v slovenske pokrajine. V teh časih in prilikah A. M. Slomšek tudi ni zastavljal našemu narodu posebnih idealov in višjih programov kakor n. pr. vladika Strossmayer in drugi narodno-politični vodniki, marveč je pomirjeval razgrete duhove, podajajoč s pastirskim listom razburjenemu ljudstvu »Svetlo resnico za zmešani svet«. Ni se vdajal nobenim »novotarijam« tistih prekratnih dni. Razumljivo je, da tudi učiteljstvu ni ustregel, ko so se potegovali za boljše plačo ter za osvoboditev od duhovske gosposke in cerkovniške službe, češ: »Velika čast je v božji hiši služiti in te časti se le varuje, kdor božje reči zaničuje. Bog nas varuj takih učiteljev!« Mimo vsega tega pa moramo smatrati A. M. Slomška za našega prvega šolnika, simpatičnega ljudskega, verskega in šolskega pisatelja in pesnika ter za boritelja slovenskega jezika in zaščitnika materinščine v slovenskih in utrakvističnih šolah. V mnogih pogledih je Slomšek slovenski Pestalozzi XIX. veka!

Če dandanes podrobno preštudiramo številne ljudskošolske knjige, berila in zbirke, ki jih je po Thunovem naročilu izdal in spisal tudi Slomšek sam (deloma tudi s sodelovanjem nekaterih odličnejših učiteljev in duhovnikov), vidimo, da je imel Slomšek za tiste čase v sebi obilo znanja in modrosti (dopuščal je tudi realistični pouk) in pa še več spretnosti in sposobnosti, podajati elementarno

snov v prikupni obliki neposredno mladini, staršem in ljudstvu. Res je sicer, da Slomškovi vzgojeslovni spisi ne razodevajo toliko znanstveno urejenega in obdelanega pedagoško-didaktičnega sistema pedagoških klasikov in reformatorjev, pač pa kažejo na njegov zdravi in prirojeni, iz njega samega rastoči instinkt (intuicijo), dobro vzgajati, biti razumljiv, poljuden in prisrčen. Slomškov »pedagogizem« ne izvira torej iz velikih idej in problemov ali dovršenih teorij, temveč bolj iz nujnosti vere, krščanskega apostolstva, nravstvenega življenja in poboljšanja ljudstva... Zato se Slomšek v svojih vzgojnih spisih ustavlja bolj ob napakah, razvadah in slabih lastnostih..., ko razpravlja v modrih besedah o lenobi, ošabnosti, svojejglavnosti, neubogljivosti, lažnivosti in mehkužnosti otrok in mladine doma in v šoli. Načinov in sredstev za privzgojitev direktnih tkzv. pozitivnih lastnosti ne omenja toliko v konkretnih oblikah in podobah. V vseh Slomškovih mladinskih spisih in učnih knjigah se živo odraža duh herbartovskega vzgojnega pouka in vzgojnega poučevanja, saj pravi sam na nekem mestu v jasni besedi: »Branje in pisanje je le lupina, jedro pa krščanska omika in blago srce.« Osrednja os Slomškove pedagogije je torej vzgoja k pozitivnemu krščanstvu (goreča verska pobožnost): pietizem Spenerja, Franckeja, Zinzendorfa i. dr. vzgojiteljev. »Učiti otroke po krščansko, modro živeti, si skrbeti za časno in večno zveličanje: za to je šola. Pošteno dejanje ima v šoli prvo — posvetno znanje zadnje mesto!«, je po Slomškovem cerkvenem apostolstvu najvišji smoter vzgoje, ki ga pa dandanes pedagogika drugače tolmači. Knjiga »Blaže in Nežica« pa dokazuje, da je Slomšek cenil tudi »praktični« pouk (prirodoznanstvo, zdravstvo), samo da ga je podredil glavni svrhi pietističnega vzgajanja. Zato so tudi njegovi mladinski spisi tako hudo tendenciozni, moralizujoči in etizirani... in Slomškov vpliv je segal celo do nedavnih časov v vse naše šolske čitanke in berila, da ga je bilo komaj omejiti.

Slomškove vzgojne in učne metode imajo poleg vseh svojih vrlin in prednosti (mati v službi domače vzgoje, vzgojnost, aktualnost in temeljitost pouka, psihološka pot, življenjskost in domorodnost snovi, živo prednašanje z govorom, vzglednost itd.) naravno tudi svoje napake, nedoslednosti in pomanjkljivosti n. pr.: monologična in katehetska metoda, postopno poučevanje predmetov, omalovaževanje »tehničnih« strok (risanje, deloma spisje, telovadba) razen petja in učil (o teh nikjer ne piše), buhštahiranje v čitanju, Grubejeva računsko metoda, tendenca itd. To dokazuje, da se Slomšek ni dosti vzgledoval na tujih pedagogih in zunanji vzgojeslovni literaturi. Kakor se je pa ogreval za prirodoznanstvo (realije), vendar ne govori o fizikalnih poskusih, pač pa priporoča učitelju, da »naj spremlja včasih svoje učence po poti domov in jim kaže grede mnogotera drevesa po gaju, pa tudi cvetlice po senožeti in za plotom strupene zeli« (poučni zleti). Dobro pa poudarja načelo domorodnosti in življenjskosti pouka v svojih učnih lekcijah (krajevne šege, običaji, opravki ljudi in svečanosti v občini, fari, pripovedke, prispejbe). Prevajal je s svojimi sodrujniki Kr. Schmida, Ezopa in deloma Lessinga v šolske namene, včasih s svobodnim preudarkom. Glede telesne kazni je ubiral Slomšek srednjo pot: pametno rabo šibe v šoli in doma.

Kakor vidimo, se Slomšek v nekaterih metodah ni dovolj osamosvojil od svoje okolice in dobe, vendar je v njegovih spisih še dosti klenega zrnja za današnje dni.

Najbolj znano Slomškovo pedagoško delo je knjiga »Blaže in Nežica«, enciklopedija snovi in metod za »nedeljske šole«. Doživela je tri izdaje in prevod v češčino, za tiste čase lepo priznanje. Še pred vojno so jo čitali po nekaterih kmetijskih hišah. Ta knjiga z nad 300 strani je prav za prav metodika posameznih predmetov in zbornik učnih slik in življenjskih naukov, sploh prva čitanka v Prešernovih časih in pozneje. Najbolje so izdelane v njej priprave (uvodna stopnja) za pouk, toda razlaganje in pojasnjevanje (v pisanju in računstvu)

se upira apercipiji otrok v mnogih primerih. Ni pa ovirala spretnega šolnika, da bi ne bil mogel uveljaviti svoje individualne metode. Sestavljena pa je s skrbjo in ljubeznijo v smislu *a k t u a l n e g a p o u k a*. Naj navedemo po knjigi dva primera iz računskega in nemškega pouka iz »nedeljske šole«.

a) *Na strani 70. iz 16. poglavja:*

Sušca je bil silo merzel veter, ball so se za trsje, da ne bi pozeblo. Gorenjci so prišli vina kupovat in ravno pretečen teden je 5 Slavinčanov točilo. V nedelo vsa fara od vinske cene govori. Tudi gospod učitel v šoli Jelenovega Šimona pobarajo, rekoč: „Kolkjo so oče vina prodali!“ Šimon pravi 125 veder. — Počem? Po 3 gl. malo vedro. — Dobro so prodali; ali pa tudi veš zrajtati, koliko so izkupili? — Po došteti bi lahko zrajtali naj bi 125 trikrat podpisali, in došteli, pa bilo bi prekesno. Ako več enotnih reči po večkrat štejejo, se reče, da poštevamo. Bomo se danes učili, kaj je poštevava alj množitev.

Nato sledi vaje v poštevanki in pismeno množenje. Preveč abstraktno in mehanično..

b) *Na strani 135. iz 26. poglavja:*

„Ste slišali rajnega Devčmana nemško govoriti?“ — barajo gospod učitelj. Šolarji se posmejijo rekoč: „Devčman je le nemško govoril, kedar je bil pijan.“ Ste ga zastopili? — „Mi ne.“ Jez tudi ne. Kar vino govori, ni po nemško ne po slovensko, ampak večidel po norsko. Vsaka nemščina že zdaj več velja od Devčmanove. Kolkjo besed že znate? Povejte jih. — Kolkjo vam jih še manjka? Tega nas nobeno ne ve; — veliko besedi: „Nemci jih imajo 10 plemen. Da jih lohkej spoznate, vam jih vsakega plemena 6 zapišem“ (arbeiten — delati...)

Nato sledijo primeri za glagole, samostalnike, pridevnike i. t. d., potem pa spreganje glagolov v različnih časih. Preobštrna snov, čisti slovniški pouk brez tvorbe, stavkov, abstrakcija....

Ostale Slomškove učne knjige in čitanke pa ne spreminjajo sodbe ali zaslug Slomška za naše šolstvo in vzgojstvo. Do Levstika je Slomškov literarni slog najboljši, celo vzgleden...

S priznanjem lahko zapišemo ob 70-letnici Slomškove smrti, da je Slomšek svetel primer narodnega pedagoga, ljudskega vzgojitelja in mladino ljuba, kakršnih bi si lahko želeli tudi v današnjih duhovno razrvanih in opustošenih časih.

Slomšek o pomenu šole.

»Dobre šole je potreba vsem, posebno mladim ljudem, slabi ljudje delajo hude čase. V taki fari, srenji in hiši, ki prave šole nima, je vedno zima, glava takih ljudi je puščava, srce pa led. Truplo sicer živi, pa kaj pomaga, ker duša spi večne smrti žalosno spanje.«

»Zalostno je, ako srečujemo po svetu toliko imenitnih srenj, kjer zidajo kmetje svoji živini hleve kakor graščine, svoji deci pa ne postavijo potrebne šole, da se mora učiti v kaki temni, tesni čumnati. Lepa cerkev in prostorna šola ste cele duhovnije čast in hvala, pa tudi hasek.«

»Otrok ne v šolo dati, se pravi, lep talent zakopati. Bog ga bo zahteval iz rok staršev.«

»Šola pa, če prava ni, je boljše, da je ni.«

»Zlati nauk več velja kakor zlat denar. Pa še več so učitelji vredni, ki skrbijo za odgojo mladine. Mladeniču drugi starši so njegovi učitelji in blagor mu, kdor pride v roke dobrim, modrim učenikom.«

Vodilne ideje za sestavo učnih načrtov za narodne šole.

Kaj pričakujemo od novih učnih načrtov?*

Vse države, v katerih so se izvršile v zadnjih desetih letih notranje in zunanje izpremembe, so izdale v tem času uradne določbe, ki so z njimi skušale uravnati bistvo in delo svojega osnovnega šolstva. Vsepopvsod so že bili izdani uradni, splošno obvezni učni načrti, bodisi kot »smernice«, bodisi kot »deželni učni načrti« ali kot »normalni učni načrti«. Navajeni smo, da smatramo take načrte kot nekako potrebo, kot glavni pogoj za enotnost in uspešno napredovanje šolstva v kaki zemlji. Zato pričakujemo, da bodo novemu zakonu o narodnih šolah kmalu sledili novi učni načrti za narodne šole tudi pri nas.

Resničen napredek v tem pogledu pa se ne da doseči s tem, da se učne snovi enostavno porivajo sem in tja in tudi ne z malenkostnimi in brezpomembnimi formalnimi izpremembami starega učnega načrta, temveč s temeljitimi izpremembami v pojmovanju bistva in naloge naše narodne šole.

Pričakujemo, da bo novi učni načrt, ki naj bi začrtal razvoj našega narodnega šolstva smer za bližnjo bodočnost, izdelan na najširši podlagi ob sodelovanju šolskih strokovnjakov, oz. zastopnikov učiteljskih organizacij, pa da bo upošteval in jasno izražal vsa sodobna stremljenja, koliko so razčiščena in splošno priznana in koliko sodijo v okvir javne osnovne, oz. narodne šole. Skratka, pričakujemo, da bo ustrezal vsem upravičenim zahtevam moderne pedagogike in didaktike in da bo poleg didaktične naloge jasno izražal tudi vzgojno nalogo narodne šole.

Ne da bi se spuščali v njegovo podrobno vsebino, hočemo se tukaj dotakniti najpoglavitejših vprašanj, ki naj bi se rešila v novem učnem načrtu. V ta namen priporočamo v naslednjem nekaj vodilnih idej, ki naj bi se predvsem upoštevale pri sestavi novega učnega načrta za narodne šole.

1. Enotnost in smoter vzgoje in pouka.

Z novim učnim načrtom naj bi se dosegla potrebna enotnost vzgoje in pouka, tako da bodo vse narodne šole v državi prepojene z istimi idejami in z istim duhom.

Skladno s § 1. novega zakona o narodnih šolah velja za ves pouk kot najvišji smoter vzgoja učencev v duhu državnega in narodnega edinstva in verske strpnosti, da postanejo moralni, vdani in aktivni člani državnega, narodnega in društvenega občestva. Smoter je torej npravstvena vzgoja poleg državljsanske, narodne in socialne vzgoje.

Vzgoja in pouk naj bi uporabljala vse, kar je sposobno, da pospešuje in krepi razvoj npravstvene osebnosti učenca, da ustvari podlago za odkriti in plemenit značaj in da mladini olajša mirno vživetje v sodobno kulturo in družbo odraslih. Šola kot sestavni del socialnega organizma naroda, države in človeštva mora vzgajati mladino za tiste kulturne in npravstvene cilje, za katerimi stremi narod, država in človeštvo. Zato naj že prvi stavki novega učnega načrta učinkujejo kot resen, svečan uvodni akord, ki naj jasno označi stališče narodne šole kot vzgojne in izobrazbene ustanove. Osnovni ton, da naj šola vodi mladino k narodu, državi in človeštvu, naj krepko zveni in odmeva iz novega

* Moja razprava o učnih načrtih, objavljena v 7. številki »Popotnika« l. 1927., je še danes aktualna. Zato opozarjam tukaj na njo s pripombo, da se globlje segajoče izpremembe v pričujoči razpravi omejujejo le na tiste posebne primere, ki so v zvezi z novim zakonom o narodnih šolah. — Pisec.

učnega načrta, da se s tem poudari eden izmed glavnih delov vzgojne naloge naše narodne šole: razvoj zmisla za občestvo, t. j. razvoj socialnega zmisla. Soljudi naj bi pomagala vzgajati šola. Pravo sočloveštvo pa ne temelji na čuvstvih — le-ta so spremenljiva — temveč naj se stapljajo z vzgojnim smotrom narodne šole in naj prekvašajo vso učno snov. Smatramo, da je naša prva dolžnost da javno priznamo in poudarimo načelo npravstvene, narodne in državljanske vzgoje, ki naj o njem na prvem mestu govori tudi novi učni načrt za narodne šole.

Ta načrt pa mora biti tudi enoten glede na učne predmete, razne učne stopnje in razne kategorije šol. Iz njega bodi razvidno, kak delež ima ta ali oni predmet pri splošni izobrazbeni nalogi šole, dalje smoter, ki naj se doseže, razvidna naj bodo snovna področja in vaje, ki vodijo do smotra. Pri vsej razčlenjenosti pa mora biti učni načrt nekaj enotnega, nekaka zaokrožena celota. Posebna vodilna ideja za njegovo sestavo sledi tudi iz kulturne naloge narodne šole: Uvajati učence v kulturno življenje naroda, tako da lahko nekoč samostojno sodelujejo pri njegovem nadaljnjem razvoju.

2. Učni načrt kot okvirjen, oz. minimalen načrt.

Naša narodna šola ne more biti vsepovsod docela enaka. Novi zakon o narodnih šolah govori sicer o enotnosti v šolski organizaciji in šolski upravi, vendar pa na mnogih mestih tudi poudarja, da se je treba tako pri organizaciji šole kakor tudi pri šolskem delu ozirati na »krajevne razmere«.

Zato mora biti novi učni načrt za narodne šole okvirjen učni načrt, ki naj bo zamišljen predvsem kot izobrazben načrt. Ta okvirni načrt naj vsebuje podatke o učnih snoveh, ki se naj obravnavajo v narodni šoli, le v velikih potezah, naj se torej ne spušča v podrobnosti. Za okvirjen učni načrt pa se nam je treba odločiti zlasti še radi tega, ker moramo računati z dejstvom, da so šolske in druge prilike v raznih predelih naše države različne in da morajo biti učni načrti tudi radi tega kar najbolj prožni. Ta prožnost naj se razteza predvsem na razdelitev šolskih stopenj (let) na razrede in oddelke, na možnost krajevne izbire in porazdelitve učne snovi v okviru glavnih učnih smotrov, dalje na posamezne delne smotre v predmetih in končno celo na izmero tedenskih učnih ur glede na oddaljenost učencev od šole. Vse to bo pripomoglo novemu učnemu načrtu do tako zaželene velikopoteznosti.

Novi učni načrt naj kot okvirjen načrt vsebuje le minimalne zahteve.

Gre za vprašanje, ali se naj sprejmejo natančnejši podatki o minimalnih učnih snoveh (podrobno naštevanje učnih snovi) v uradni učni načrt, ki je namenjen za vso državo, ali naj se take snovi vnesejo v učne načrte, ki jih mora izdelati učiteljstvo. Ne more biti dvoma v tem, da spadajo snovni podatki tudi v uradni učni načrt, ki mora imeti značaj izobrazbenega načrta in je zamišljen kot okvirjen načrt, toda — kakor že omenjeno — le v velikih potezah (kot konkretizacija izobrazbenih smotrov), podrobno naštevanje učnih snovi pa spada vsekakor v podrobni učni načrt.

Potrebno pa je, da se v okvirnem učnem načrtu ugotovijo tiste minimalne zahteve, ki naj jim zadoščajo posamezne šolske kategorije in stopnje v vsej državi, da se s tem zajamči brezhibno funkcioniranje raznih šolskih vrst ter omogoči ob potrebi prestopanje učencev s šole na šolo. Iz istega razloga naj se v uradnem učnem načrtu določijo najprej splošni učni in izobrazbeni smotri, iz njih pa naj se potem izvajajo posamezni letni smotri.

Zahteve do učencev je treba v učnem načrtu tako odmeriti, da jim lahko ustrezajo vsi normalno nadarjeni otroci. Učni načrt naj torej tudi iz tega razloga vsebuje le minimalne zahteve, ki se pa v podrobnih učnih načrtih lahko zvišajo, če so otroci za to sposobni, vendar naj se presoja njih zrelost za višji razred ali oddelek vedno le po minimalnih zahtevah.

Končno je treba v uradni učni načrt sprejeti le minimalno izmero učne snovi za poedine šolske kategorije tudi radi tega, da se snov čimbolj omeji ter iz učnega načrta izloči vsa tista navlaka, ki po nepotrebnem obremenjuje učence.

3. Učni načrt in notranja preosnova šole.

Glede na notranjo preosnovo šole naj bi bili za novi učni načrt odločilni zlasti trije vidiki in sicer:

a) **Samodelavnost, delovna šola**, t. j. stremljenje, da se enostranski usmerjena šola učilnica, v kateri so si učenci pretežno s spominskim (receptivnim) učenjem pridobivali znanje, preoblikuje v **delovno šolo**, ki stremi za tem, da po načrtu razvija vse telesne in duševne sile in zmožnosti učencev, da vzbujajo njih sodelovanje ter iznajdljivost in da jih pripravi do tega, da si bodo predvsem z lastnim delom pridobivali trajno in za življenje potrebno znanje. V ta namen prisojajo poleg jezika tudi očesu in ušesu, predvsem pa roki pripadajoči pomen kot izobraževalno in izraževalno sredstvo ter stavljajo **samodelavnost** učencev bolj nego do sedaj v službo vzgoje in pouka. Učinkuje pa tudi na čustveno življenje ter jači in vežba voljo. Noče le mehanično kopičiti znanja, temveč hoče učencem dati podlage **delovnih metod**, da se bodo v življenju lahko dalje učili in izraževali sami. **Delovna ideja** naj prekvaša vso šolsko vzgojo. Učenci naj bi se učili spoznavati in ceniti vrednost dela ne samo za življenje poedinca, temveč tudi za razvoj naroda in vsega človeštva.

Od novega učnega načrta je treba naravnost zahtevati, da zagotovi notranjo preosnovo šole v **delovno** ali **aktivno šolo**, ker govori tudi novi zakon o narodnih šolah o načelu **aktivnosti pouka**, ki ga še posebej podčrtuje § 44. s predpisom o **aktivnem sodelovanju** učencev pri pouku, kar je popolnoma v skladu s stremljenjem novodobne pedagogike in didaktike. Zato naj tudi učni načrt polaga največjo pažnjo na to, da se na vseh šolah uveljavi pri pouku delovni princip. Treba pa je, da se v učnem načrtu natančno razjasni, kaj je treba razumeti pod »delovno idejo«.

b) **Domorodnost pouka**. Za izbor učne snovi mora biti skladno zahtevano novejšo didaktiko predvsem odločilno tudi načelo **domorodnosti pouka**. V domačem svetu morajo biti zasidrane korenine vseh učnih dobrin, s katerimi naj se otroci seznanijo v šoli. Baš iz te zahteve po domorodnosti pouka pa nujno sledi, da morajo biti splošno obvezni učni načrti za vso državo le nekak okvir, čigar izpolnitev je treba prepustiti v to poklicanemu učiteljsstvu.

Izvajanje načela »domorodnosti« je najboljša pot, da se otrok seznanja s tistim izobrazbenim materialom, ki nanj neposredno učinkuje. Ni pa s tem rečeno, da se naj z domorodno poudarjenim poukom učni smoter omeji le na otrokovo neposredno okolico, treba je temveč, da uvedemo otroka na podlagi natančnega spoznavanja domačije v nacionalno kulturo, da se potem lahko dvigne do spoznavanja in pravičnega vrednotenja splošne človeške kulture. Kajpada stopnja na nižji in srednji stopnji, kolikor prihajata v poštev za učni načrt, lastna domačija močno v ospredje. Vendar je treba tudi na višji stopnji obravnavati vse, tudi oddaljene snovi v zvezi z domačijo in z življenjem v domačiji.

c) **Strnjeni pouk**. Kar je v prirodi in življenju združeno, tega učni načrt ne sme nasilno in samovoljno razdružiti. Zato naj se v novem učnem načrtu odpravi dosedanji način trganja učnih področij na posamezne »učne predmete«. Način, kako si otroški duh prisvaja domačijo ter njeno naravno in socialno okolje kot enoto ali življenjsko zajednico, ne dopušča, da se izobrazbena snov, ki jo nudi domačija, prezgodaj razkosa na učne predmete, temveč zahteva v skladu z razvojno stopnjo otroka »strnjen« pouk. Učni načrti za posamezna šolska leta iz poedinčnih snovnih področij morajo biti le nekak pregled tega, kar se naj v strnjem pouku doseže kot minimum. Strnjeni pouk naj bi bila najgloblje segajoča novost v novem učnem načrtu.

Učna snov naj se torej ne loči po predmetih in strogo določenih urah. Pouk naj korenini v domačem stvarnem pouku, t. j. v nazornem nauku in domoznanstvu kot središčnih točkah za obravnavo vsega tega, kar je bilo do sedaj že od vsega početka ločeno po učnih predmetih. Otrok naj se po nekem načrtu seznanja z učno snovjo po stvarnih enotah iz domačega življenja. Tako si najlaže polagoma pridobi pregledno sliko svoje okolice. Tudi drugi predmeti (pisanje, čitanje, jezik, risanje, ročno delo, računstvo) črpajo svoje snovi iz stvarnih enot in se nato podrobneje obravnavajo. Tako se na nižjih stopnjah korakoma pripravlja predmetna obravnava, oz. poznejši, običajni način šolskega dela po strokah. Na četrti učni stopnji naj se potem polagoma izvrši prehod od strnjene pouka do običajnega predmetnega pouka, ki se na višji stopnji izvaja redno. Pri tem pa je potrebna čim tesnejša koncentracija med posameznimi predmeti.

Učitelj mora dobro poznati praktično vrednost stvarnih enot in se mora vedno zavedati ne le tega, kar hoče, temveč mora tudi preudariti, kako in s čim bo kaka določna enota prispevala h končnemu smotru pouka in vzgoje.

Že dosedanje izkušnje so pokazale, da je strnjeni pouk tista učna oblika, ki otroški dobi, oz. načelu otroškosti najbolj ustreza. Zato naj se novi učni načrt izreče za strnjeni pouk od 1. do 3. šolskega leta, v 4. šolskem letu naj se strnjeni pouk zrahlja, na višji stopnji pa se lahko preide k predmetnemu pouku.

Da se vprašanje strnjene pouka, ki je danes najbolj pereče, docela razčisti, naj sledi tukaj kratka utemeljitev za splošno uvedbo te učne oblike še z nekega drugega vidika.

Strnjeni pouk se opira kakor obe drugi načeli novega učnega načrta, samodelavnost in domorodnost, na natančno opazovanje otroškega duševnega življenja. Noče otroku že od prvega šolskega dne nuditi svetovne slike, kakršne v resnici nikjer ni, razložene namreč v »šolske predmete«, ker je vendar splošno znano, da se otroci udejstvujejo s svojimi spoznavnimi silami le ob stvarnih enotah iz življenja, ki jih obdajajo ter nanje učinkujejo kot celote.

Tako tvori n. pr. učni izlet v gozd stvarno enoto, ki nudi dovolj snovi za marsikako podrobno obravnavo. Iz nje se potem tudi izcimijo posebne učne naloge, ki jih navadno označujemo kot čitanje, pisanje, računanje, risanje in modeliranje, pripovedovanje in spisje. Ščasoma pa otrok spozna, da se dajo stvari in postopki iste vrste združiti v skupine, ki se od drugih lahko razločujejo. In tako se strnjeni pouk polagoma razveže v »učne predmete«, kakor smo jih vajeni mi odrasli.

Poizkusi s strnjnim poukom se lahko delajo tudi na nižje organiziranih šolah in celo na enorazrednicah.

Od novega učnega načrta pričakujemo torej, da bo upošteval psihološka načela namesto samo logične razporedbe učne snovi s tem, da se bomo načelno zavzel za strnjni pouk in za njega splošno uvedbo vsaj v prvih treh šolskih letih naših osnovnih šol.

Ako bi se učni načrt postavil na stališče, da pouk v višji narodni šoli ne more več biti »strnji«, bo treba poskrbeti za to, da se na višjih stopnjah narodne šole na drug način ustrezno načelu koncentracije pouka.

4. Urnik in izmera ur v novem učnem načrtu.

Glavni pogoj uspešnega razvoja mladine je njeno telesno in duševno zdravje. Zato je treba pri šolskem delu stalno paziti na zdravje učencev.

Urnik naj se po možnosti tako uredi, da se bodo pri razdeljenem pouku popoldanske ure pretežno uporabljale za telesno vzgojo, ročno delo in petje. Če to zahtevajo posebni oziri vzgoje in pouka, naj učni načrt dopušča, da se učne ure v urniku lahko preložijo, združijo ali kakorkoli drugače grupirajo, da se laže doseže zaželeni smoter.

Navzlic temu pa se bo treba tudi pri teh izpremembah vsak teden ravnati po skupnem številu učnih ur, ki jih določa učni načrt.

Pri strnjemem pouku od 1. do 3. učne stopnje naj se urnik omejuje le na to, da naznači pričetek in konec dnevnega učnega časa in tistih učnih ur, ki niso v rokah razrednega učitelja (veronauk, žen. roč. dela). Od začetka 4. šolskega leta lahko preidemo k predmetnemu urniku, ki pa mora biti prožen.

Od novega učnega načrta pričakujemo torej razvrstitev učnih ur na podstavi gibljivega urnika pri predmetnem pouku, oziroma pri strnjemem pouku docela svobodno ureditev učnih ur na nižji in srednji stopnji.

Dalje naj se določi za posamezne kategorije šol, razrede, oddelke, oz. šolska leta in za posamezne predmete v obliki preglednih tabel število tedenskih učnih ur, ki se ne sme prekoračiti. Ta pregled izmere učnih ur pa se ne sme presojeti kot nekaka otrpla razvrstitev učnega časa v zmislu starih urnikov.

Sodobna stremjenja vzgojiteljev in upravičene zahteve šolske higiene naj se v učnem načrtu uveljavijo tudi pri izmeri učnih ur. Zato naj se njih število stopnjuje od šolskega leta do šolskega leta le polagoma.

Prehodi od štopnje do stopnje, ki se kažejo zlasti v pomnoženih učnih urah, naj bi se preložili na nižji stopnji v sredino šolskega leta. Zlasti bi bilo potrebno, da v elementarnem razredu naraste število ur v prvem polletju le polagoma do polnega števila.

5. Novi učni načrt in podeželska šola.

Učni načrt mora v vsem upoštevati organizacijske težkoče, ki prihajajo zlasti za podeželsko šolo v marsikaterem pogledu v pošteveh in to glede na njeno razčlenitev, na tedensko število učnih ur in na število učencev v razredu.

Na deželi imamo še vedno mnogo niže organiziranih šol, razredi imajo navadno pouk v oddelkih, razredi s samo enim šolskim letom, ki prevladujejo v mestih, trgih in večjih vaseh, so v manjših krajih izjema. Pouk v oddelkih ne bo nikoli izginil iz podeželskih šol. Že ta dejstva sama opravičujejo zahtevo, da se naj izdelajo za raznoliko organizirane podeželske šole posebni učni načrti.

Vendar bi bilo zgrešeno, če bi se za vse mogoče šolske organizacije na deželi izdajali posebni učni načrti, saj bi med njimi bila le neznatna razlika. Ako upoštevamo šolske kategorije, ki so si po svoji organizaciji blizu, dobimo tri skupine, ki se jasno ločijo druga od druge, in sicer: eno- in dvorazrednice, tri- in štirirazrednice, pet- in večrazrednice. Za vsako teh skupin bo treba izdelati posebne načrte.*

Vse to pa bo treba spraviti v sklad s predpisom § 8. novega zakona v narodnih šolah, ki določa tole: »Osnovna šola traja štiri leta (1., 2., 3. in 4. razred), a višja narodna šola do dopolnjenih 14 let istotako štiri leta (1., 2., 3. in 4. razred). Torej z delitvijo narodne šole na osnovno šolo in na višjo narodno šolo.

Dalje se bo moral novi učni načrt ozirati tudi na to, da je v novi šolski organizaciji naš dosedanji »razred« postal »oddelek«, ki je sedaj edinica v tej organizaciji, in da »razred« pomeni isto kot doslej pri nas »šolsko leto«; po »dva razreda« (t. j. dosedanji »šol. leti«), ki se poučujeta skupno, postajata »kombinirani razred«, ki zamenja naše dosedanje oddelke pri niže organiziranih šolah.

Posebnost podeželske šole naj se zavaruje toliko, kolikor je to pač mogoče v učnih načrtih, ki so navzlic številnim osnovnim podatkom zamišljeni le kot okvirni učni načrti. Učne naloge je treba formulirati bolj splošno, da bo povsod mogoče zadostiti posebnostim kakega določnega kraja.

* Po najnovejši statistiki še vedno prevladujejo v Dravski banovini enorazrednice in dvorazrednice; prvih je 169, drugih 179; trirazrednic je 122, štirirazrednic 110, petrazrednic 135, šestrazrednic 104, sedemrazrednic 20, osemrazrednic 7. — Pisec.

Po zakonu je šolanje obvezno za osem let. Skladno tej zakonski določbi naj se učni načrti izdelajo za osem šolskih let. Vendar naj se snov zadnjega šolskega leta tako omeji, da se lahko predela tudi tam, kjer so v veljavi šolske olajšave (8. šol. leto naj se torej vedno združi s 7. šol. letom). Kjer ni šolskih olajšav, naj se snov primerno razširi.

V učnih načrtih za niže organizirane šole, kjer je v enem razredu ali oddelku združenih več šolskih let, naj se učna snov iz stvarnega pouka na višji in deloma tudi na srednji stopnji porazdeli na dva ali tri letne kolobarje. Na ta način se lahko nudi učencem vsako leto nova snov ter doseže tudi na teh šolah smoter stvarnega pouka. Tako pa se tudi ohrani potrebno zanimanje učencev ter zagotovi njih sodelovanje pri pouku.

6. Metoda in učni načrt.

Učna metoda je v mejah zakonov, ki določajo naravni razvoj mladine, svobodna. Kajpada je ta svoboda le sorazmerna, oz. vezana, ker jo neprestano omejujejo in utesnjujejo pedagoška znanost in rezultati šolske prakse, oz. ker sloni na notranji zakonitosti delovnega postopka. Zato je potrebno, da učne osebe neprestano proučujejo strokovno literaturo ter zasledujejo napredek na področju šolske prakse. Pravi učitelj, bodisi mestni ali podeželski, mora ostati — več en učencem.

Kajpada bo učitelj-vzgojitelj dajal prednost psihološko-pedagoškim metodam, ker si z njimi laže osvoji otroško dušo nego z logično-didaktičnimi metodami.

Pri vsem uvaževanju novih metod pa se v učnem načrtu ne smejo predpisati kake določne metode. Vse, kar je metodičnega, naj prinesejo posebne pripombe ali pojasnila (instrukcije) k posameznim učnim predmetom, ki pa niso bistven del uradnega učnega načrta in tudi niso obvezne. To naj bi bila le nekaka navodila za praktično izvajanje učnega načrta po sedanjem stanju metodike posameznih učnih predmetov, te pripombe naj bi torej ne bile nikake ovire ali spone za razvoj učiteljske osebnosti. Zato bi se lahko izdale tudi posebej, torej ločeno od učnega načrta. Če se pa vnesejo v učni načrt, naj se zaradi njega preglednosti tiskajo drobno ter izrecno označijo kot neobvezne. Vendar se tudi v teh metodiških navodilih učiteljstvo ne sme postavljati pred naloge, ki jih iz zunanjih ali notranjih razlogov ne bi moglo izpolnjevati.

Pota naj učni načrt le rahlo naznači. Učiteljeve svobode ne sme omejevati; kdor ve za kako boljšo pot, ki jo zna tudi utemeljevati, temu mora biti dano na prosto, da jo ubere, oz. preizkusi. Nikakor pa naj bi učni načrt ne vsiljeval učitelju metod, ki se protivijo njegovemu notranjemu prepričanju.

Ako pa na eni strani obvezna metodična navodila v učnem načrtu odklanjamo, ker bi uradne metodične ugotovitve privedle živo valovanje metodičnih nazorov na mrtvo točko, moramo temu nasproti odobravati, če učni načrt vsebuje kako neobvezno metodično pobudo ali če opozarja na to ali ono učno tehniko. »Svoboda brez tehnike bi ne bilo nič dobrega.« »Marmor je tu, ni pa kiparja.« »Kakor če bi nekomu, ki ne zna igrati klavirja, hotel reči: »Evo Vam, gospod,« klavirja, zaigrajte nam nekaj, če Vas veseli!« (Montessorijeva.) — Najprej je treba otroke uvesti v tehniko kakega dela in šele potem se jim lahko da pravica, da napravijo, kar se jim poljubi. To je prava svoboda.

Učni načrt naj zagotovi učitelju tisto svobodo, ki mu je za uspešno vzgojno in učno delo potrebna. Zato učne in vzgojne metode ne morejo biti predmet obveznih določb učnega načrta.

7. Formalne vaje in učni načrt.

Tudi v delovni šoli je potrebno, da se znanje do neke mere mehanizira, kajti s tem postane energija prosta za važnejše in dragocenejše stvari.

Zato naj učni načrt v splošnih načelih izrecno poudari potrebo zadostnih v a j iz raznih vidikov, da postane tisto znanje, ki je podlaga nadaljnji ali višji izobrazbi, trajna last učencev.

Take vaje se morajo v zadostni meri gojiti v vseh predmetih in sicer tako, da se zagotovi neka določna mera p o z i t i v n e g a ali e k s a k t n e g a znanja. Zato je treba pri razdelitvi časa na posamezna delovna področja vsak teden odmeriti dovolj časa temeljitim vajam zlasti v č i t a n j u , p i s a n j u in r a č u n a n j u . Ko priznavamo načelo, da je vežbanje duševnih in telesnih sil več vredno nego kopičenje znanja, pa moramo tudi zahtevati, naj se dovolj važna učna snov, ki jo učenci lahko obdrže v spominu, omeji na potreben m i n i m u m , to pa naj postane z vajo in s ponavljanjem iz novih vidikov njihova trajna last.

Tukaj je treba omeniti, da doseganje poizkusi s strnjanim poukom še niso prepričali onih, ki imajo zoper ta pouk pomisleke, da se tudi s to učno obliko lahko doseže dovolj eksaktno znanje v čitanju, pisanju, računanju in sploh v učnem jeziku. Treba je le, da se tako rekoč izven strnjenege pouka, določijo posebne ure, ki naj v tem pogledu služijo f o r m a l n i m v a j a m . Bilo bi celo mogoče, da se strnjeni pouk kot okvir obdrži in da se v tem okviru — kakor pač nanese trenutni položaj pouka — obravnavajo predmeti sami, ne da bi morali učencem kot taki priti do zavesti.

Novi učni načrt naj torej v splošnih načelih polaga važnost ne samo na samostojno pridobivanje, temveč tudi na potrebno v a j o in u t r j e v a n j e pridobljenega znanja.

8. Vzgojna naloga šole, disciplina in učni načrt.

Učni načrt naj ustreza tudi svoji vzgojni nalogi. Vzgojnega smotra pa ne postavlja pedagogika avtonomno, temveč ga prevzema od etike.

Prva pot do vzgojnega smotra je n e p o s r e d n o vplivanje na otroka. Sredstva za to so v a j a , n a s v e t , p o h v a l a , k a z e n . Pri tem pa danes odklanjamo moralni kodeks, ki sodi za odrasle, ter uporabljamo le tistega, ki je primeren za otroke.

Druga pot do vzgojnega smotra je p o s r e d n o vplivanje na otroka in sicer na njegovo mišljenje. To se pa vrši s p o u k o m . Pouk, ki naj se zahteva z učnim načrtom, je potemtakem tudi vzgojno sredstvo, zato naj bo učni načrt tudi vzgojno usmerjen.

Mnogi imajo še danes s pedagoškega stališča napačne nazore o bistvu dobre šolske discipline. Še danes se dostikrat smatra način, kako otroci v šoli vstajajo in vsedajo, kako se oglašajo, kako zapuščajo razred, sploh z zunanjimi sredstvi doseženi zunanji red v šolskem razredu kot »dobra šolska disciplina«. Neizogibni nemir samodelavnega razreda ter iskrenost, ki z njo otroci celo o svojih pregreških proti šolskemu redu govore s svojim učiteljem, sploh tisto prosto občevanje med učencem in učiteljem, ginevanje šolskega strahu in vse to se dostikrat še danes označuje kot »rahla« šolska disciplina. Pri tem pa se pozablja, da je šolska disciplina — pojmovana kot n o t r a n j a d i s c i p l i n a in v z g o j a — in opirajoča se na šolski in delovni red, ki ga vzdržuje samodelavnost učencev, v e č v r e d n a nego le zunanja, navidezna še tako »strumna« disciplina.

V razredih, kjer se skuša vzdrževati red le z zunanjimi sredstvi — s kreganjem, pretnjami, kaznimi — ne more biti šolska disciplina nikoli primerna in zahteva tudi od učitelja čezmerno trošenje sil. V razredu, ki je vzgojen po metodah delovne šole, pa učitelj ne more vzdrževati reda in tudi ne more razreda voditi nasilno, temveč ga mora na pameten način pritegniti k sodelovanju, drugače se fizično in duševno ugonobi. Ako se otroci primerno zaposlijo, ako naloge ustrezajo njih duševnemu razvoju, bo v šoli n a r a v e n r e d , ki se opira na veselje do dela.

Vse, kar je predmet vzgoje, naj se po možnosti tudi praktično vadi in resnično izvaja. (Vaje k snažnosti in redu, v lepem vedenju, v praktični dobrodelnosti in uslužnosti, štedenju itd.) »Dobri nauki in modri izreki« v tem oziru kaj malo zaležejo. Rajši skušajmo na vseh stopnjah dobre navade vcep-
ljati, slabe navade pa iztrebljati. Ob vsaki priliki se priporoča gojitev določenih stalnih navad, da se s pravilnimi vajami izgradi nekaj sistem funkcij in navad, ki naj se po njem uravnava življenje učencev v šoli in zunaj nje. Glavno je torej, da se nagnjenja in zanimanja učencev napeljejo v pravo smer, da se pravilno izrablja njih čuvstvovanje, da se po načrtu krepi njih volja in da se stalno utrjujejo dobre navade.

Zato naj učni načrt v splošnih določbah izrecno zahteva, da se naj uveljavi samouprava učencev, ki je najvišji izraz avtonomne discipline in najvišja oblika otrokove samostojnosti, povsod tam, kjer so za njo dani primerni pogoji. S tem naj se v otroku razvija volja za zajedniško življenje in za radostno včlenitev v družabno celoto.

Tu in tam sklenejo učenci kake razredne zajednice bodisi na učiteljevo pobudo ali več ali manj spontano posebna pravila za vzdrževanje reda v šoli. Taka pravila učinkujejo le kratko dobo, ako ne stoji za njimi učiteljeva avtoriteta. Trajno učinkuje le to, kar je podprto s trajno voljo, z avtoriteto. Otroci sami so tukaj v splošnem le redko popolnoma zanesljivi čuvarji zajedniškega življenja v razredu. Izjeme, zreli otroci, so seveda na vsaki starostni stopnji. Kjer pa otroci še ne morejo prevzeti odgovornosti, je učiteljeva avtoriteta zlasti na nižjih stopnjah neobhodno potrebna. Ali tudi tukaj veljajo tele Kerschensteinerjeve besede: »Kakor ljubezen avtoriteto dviga, tako jo sovrašтво ponižuje in uničuje. Osovraženi učitelj lahko prekaša v neskončno mnogih stvareh vse svoje učence, vendar njegova prava avtoriteta ni niti senca njegove uradne avtoritete.«

Učni načrti naj bi tudi izražali željo, da bi naj imelo na vseh stopnjah, zlasti pa v pubertetni dobi, razmerje med učiteljem in otrokom prijateljsko obležje in da bi naj vodilo do medsebojnega zaupanja. Tako ozračje pa se da najlaže vzpostaviti ob primerni samovladi učencev.

Med idejne vzgojne zahteve, ki naj jih vsebuje učni načrt, spada tudi narodna vzgoja. Pri tej vzgoji pa ne gre za uporabo kakih fraz, temveč za to, da je za vsakega narodno zavednega učitelja samo po sebi umljivo, da je treba kulturni pomen lastnega naroda staviti v ospredje. Enostransko nacionalistični način vzgoje pa je treba odkloniti. Kakor vsako tuje versko prepričanje, tako naj se mladina uči spoštovati tudi vsako tujo narodno in socialno pripadnost. Zato naj se v učnem načrtu tudi poudari pomen vzgoje v duhu mirovne pedagogike.

9. Podrobni (delovni in koncentracijski) načrt.

Kot potrebno dopolnilo k okvirnemu učnemu načrtu naj izdelajo potem učiteljske delovne zajednice ali uradne učiteljske konference podrobne učne načrte za posamezne nadzorovalne okoliše, ki jih naj posamezni učiteljski zbori, oz. razredni učitelji prikojijo zlasti glede na načelo domorodnosti potrebam in razmeram svojih šol, oz. razredov. Zato je nujno potrebno, da učitelj pozna okolje, v katerem učenec živi, zlasti glede njegove нравstvene in socialne strani in da se resnično in kritično zanima za časovne dogodke. Podrobne učne načrte je treba čez nekaj let pregledati zlasti z vidika, ali vsebujejo učne snovi, ki so vsem okolišem skupne, pa tudi glede na to, ali niso sčasoma postali šematični in preveč razcep-
ljeni. Ker učitelj v nižjih razredih ni strogo navezan na urnik, se mora tudi zato od njega zahtevati, da si kot pripravo na pouk izdela dobro premišljen delovni in koncentracijski načrt.

Na ta način bo mogoče, upoštevati vse tiste momente, ki so važni za šolski kraj in za domačijo. Vendar naj učitelj pri vsem poudarku krajevnih razmer in podeželske kulture ne pozabi — in tudi podrobni učni načrt mora biti v tem zmislu izdelan — da mora izobrazbena naloga šole obsegati ne samo posebni kulturni krog domačije in lastnega naroda, temveč tudi svetovno kulturo in da je ena njenih glavnih nalog, da je šola sedanjosti.

10. Poizkusna doba za novi učni načrt.

Novi učni načrt naj bi veljal samo za 3 leta od dneva, ko stopi v veljavo. Tako bi se s praktičnim izvajanjem učnega načrta tudi pri nas vsepovsod pričelo praktično izvajanje šolske reforme.

Učiteljstvo, ki bi se mu poverila izvedba novega učnega načrta, naj bi v tem času ta načrt praktično preizkušalo in zbiralo izkušnje ter naj bi jih, ko poteče poizkusna doba, z izpreminjevalnimi predlogi vred predložilo pristojnim šolskim oblastem v nadaljnji postopek.

Glavni prosvetni svet v Beogradu naj bi na podlagi zbranega materiala vodil točno evidenco o tem, kako se je novi učni načrt obnesel, in naj bi pravočasno pripravil besedilo za dokončni učni načrt za narodne šole.

Sklepne pripombe.

V učnem načrtu naj se izrecno določi, da porazdele učno snov iz *veronauka* na posamezna šolska leta pristojne cerkvene oblasti.

Pojmi, ki so za aktivno ali delovno šolo značilni, naj se v učnem načrtu jasno formulirajo, da se na ta način ustali terminologija za te pojme.

Učni načrt naj varuje v vseh svojih določbah *lastno zakonitost* narodne šole in njenega dela; osnovna šola ne sme biti le pripravljavnica za srednjo šolo.

Neutrpnost sestavni del vzgoje sploh je sistematična skrb za *telesno vzgojo* mladine, ki se ji naj tudi v učnem načrtu za narodne šole posveča čim večja pozornost.

Za deklice zadnjega šolskega leta naj vsebuje učni načrt tudi učne smotre in učne naloge za *pouk v gospodinjstvu in negi dojenčkov*.

Šola naj bi tvorila z roditelji učencev nekako vzgojno enoto. Zato naj se v učnem načrtu priporoča, da vzgojitelji prirejajo primerno organizirane *sestanke z roditelji*.

Kar se tiče vsebine in velikih splošnih vprašanj, mora biti učni načrt zgrajen na *trdni psihološki podlagi*, tako da bo v skladu s sodobnimi rezultati otroškega izsledovanja, da se bodo v njem zmiselno uresničile vse naj-novejše zahteve današnje pedagogike. Sploh mora biti učni načrt v strokovnem pogledu na višini *znanstvene pedagoške razsodnosti* naše dobe, da bo lahko zdržal vsako kritiko. Novi učni načrt naj bi zanesel vsa v najboljšem zmislu moderna učna načela vsepovsod v šolsko prakso širom naše države.

Po *zunanjih obliki* bodi učni načrt čimbolj pregleden in primerno razporejen. *Formulacija splošnih načel* in *izobrazbenih smotrov* kakor tudi *posameznih razrednih smotrov* mora biti jasna in zasnovana na *znanstveni podlagi*.

Nadejamo se, da se bo skupnemu delu naših najboljših šolskih strokovnjakov posrečilo, izdelati učni načrt, ki ga bomo lahko s ponosom pokazali pedagoškemu svetu in ki bo docela zadovoljil one, ki si žele za otroke našega naroda mladinoslovna opazovanja in izkustva naše dobe v polni meri upoštevajočo, pri tem pa na trdnih tleh resničnega življenja stoječo, v najboljšem zmislu narodno šolo. Zato pa je treba našemu učnemu načrtu dati *lastno smer*, prilagojeno našim prilikam in potrebam. Tuje ideologije ne ustrezajo vedno našim razmeram.

Skratka, želimo si učnih načrtov, ki bodo otroku nudili vse, česar mu je treba, da bo vesel svoje mladosti, da bo rasel telesno, duševno in нравstveno, da se bo krepko razvijal v življenju ter radevolje stavil vse svoje sile in zmožnosti v službo naroda, države in društvenega občestva.

Od novih učnih načrtov pričakujemo zlasti še nekaj, kar nam morajo prinesiti pod vsemi okoliščinami:

Svobodo gibanja učitelju in učencu!

In če dobimo čez tri leta dokončni učni načrt, bo prišla s tem šolska reforma tudi pri nas za zdaj do nekega zaključka. Iz triletnega poizkusnega dela za obnovo našega narodnega šolstva pa se bodo izcimile smernice za nadaljnje reformno delo.

Pripomba uredništva. Na letošnji skupščini JUU za Dravsko banovino, ki se je vršila 5. in 6. julija v Ljubljani, se je izrazila želja, naj bi »Popotnik« v prvi številki novega letnika objavil vodilne ideje za sestavo novih učnih načrtov za narodne šole. Kakor smo poučeni, pa je med tem Glavni prosvetni svet v Beogradu učne načrte že izdelal in nas s tem prehitel. Kljub temu smo v tej številki »vodilne ideje« objavili, ker zastopamo stališče, da se morajo novi učni načrti najprej preizkusiti v praksi in šele potem končno veljavno redigirati. Zato smatramo, da so naše vodilne ideje še vedno aktualne. V Avstriji je trajala poizkusna doba za učne načrte 6 let, na Češkoslovaškem pa bo trajala 3 leta. Taka poizkusna doba je potrebna tudi pri nas, da se učiteljstvo lahko preusmeri ter prodre v duha novih učnih načrtov.

Delovna šola je šola, ki daje eksperimentalnemu učenju toliko prostora, kakor to dopušča zmiseln izobrazben postopek, in ki s tem zadošča pedagoškemu načelu svobode.

Ne uporabljajmo metod, ki premlevajo snov tako na drobno, da jo lahko prenese tudi najslabši duševni želodec, da učenec tako rekoč lahko smukne v spoznanje kakor na ročnih saneh, brez vsakega napora in truda, ki ga povzroča lastno iskanje.

Pozitivna in negativna vzgoja.

Vsi dobro čutimo in tudi zavestno vemo, da se oba najosnovnejša pedagoško-praktična akta, izobraževanje in vzgajanje, med seboj močno razlikujeta. Mogoče moremo prav preprosto, pa vendar smiselno to razliko izraziti pojmovno tako, da se naša duša pri izobraževanju vsebinsko bogati, da sprejema vase nove vsebine, ideje, resnice, vrednote in dolžnosti, jih vsebinsko predela in postaja tako formalno in vsebinsko vedno sprejemljivejša za nove izobrazbene vrednote in dobrine.¹ Pri vzgoji pa ne moremo govoriti o takem vsebinskem obogatitju, zakaj vzgojen človek vendar ne dela vtiska, da je duševno bogat, temveč vpliva z oblikovno ali z načinovno platjo svoje duše. Njegova duša ni toliko vsebinsko, in rekel bi skoraj, vseznalsko bogata, temveč taka duša je vzgojena samo toliko, kolikor ima neko svojstveno obliko, ali kakor bi lahko še rekli, neko notranjo duševno kulturo. Sicer ob tej priliki ni moj namen, podajati znanstvenih razlik med izobrazbenim in vzgojnim pedagoškim procesom, to bom skušal storiti še posebej, nakazal pa sem ta problem že v svoji razpravi o duševnem in duhovnem oblikovanju (Popotnik I. 1932.), vendar pa se mi zdi, da moremo to občuteno razliko na svojstveni način pokazati tudi tako, da primerjamo, ali imata oba pedagoška akta iste možnosti razlikovanja in iste odtenke. Vsaj moremo n. pr. pri izobrazbi razlikovati gospodarsko, umetnostno, znanstveno, etično, socialno, religiozno, politično, splošno, formalno izobrazbo in podobno. Prav tako pa moremo tudi pri vzgoji govoriti o gospodarsko, umetnostno, znanstveno, socialno, etično, religiozno, politično, splošno in formalno vzgojenem človeku. Pri izobrazbi trdim dalje, da utegne biti ali plitva ali globoka in tudi ozka ali pa široka. Prav tako pa moremo trditi tudi pri vzgoji, da utegne biti kdo globoko ali plitvo, pa celo ozko ali široko vzgojen. Vse te razlike moremo torej najti tako na strani izobrazbe kakor vzgoje. Četudi dobro vemo ali pa vsaj čutimo, da pomenja nekaj povsem drugega, biti umetnostno ali etično ali religiozno izobražen, in nekaj drugega, biti prav tako vzgojen, pa bi hotel v tej razpravi pokazati še neko globljo razliko, ki se v tem, da imamo pri vzgoji vsaj dvojje razločkov, ki jih pri izobrazbi ne moremo najti. Pri tem mislim na one razlike, ki sem jih samo besedno naznačil v naslovu, torej na razlike med pozitivno in negativno vzgojo. Še preden pa povem, kaj mislim z enim in kaj z drugim izrazom, pa naj omenim, da mi ta pozitivnost in negativnost najprej ne pomenja uspešnosti in neuspešnosti. Kajti kakor se utegne zgoditi, da je vzgoja ali uspešna ali neuspešna, t. j. da je vzgojni vpliv gojenčeva duša ali sprejela ali pa zavrnila, tako se utegne zgoditi tudi pri izobraževanju, da je ali uspešno ali neuspešno, kar pomenja, da je izobrazbena dobrina postala osvojena last gojenčeve duše ali pa da je ostala le na periferiji njegove duše ali pa celo padla v pozabljenje podzavesti. Prav tako pa ta pozitivnost in negativnost ne pomenja pravilnosti in nepravilnosti. Zakaj kakor je zopet prav dobro mogoče, da je vzgoja ali pravilna ali pa nepravilna, t. j. da je gojenčeva duša usmerjena k življenjskim vrednotam ali pa da je usmerjena k prav takim ne vrednotam, tako moremo tudi pri izobraževanju govoriti o pravilni in nepravilni izobrazbi. Saj to ne pomenja nič drugega, kakor da so izobrazbene vrednote, s katerimi se je obogatil učenčev duh, vzete ali iz objektivnega duha ali pa da so le izraz subjektivnega, toda nepravilnega učiteljevega gledanja. Navedene razlike so torej enako možne tako na plati vzgajanja, kakor na plati izobraževanja in zato na te razlike nisem mislil, ko sem hotel pokazati važno razliko med obema pedagoškima aktoma.

¹ Primerjaj mojo razpravo o »Zahtevkih sodobne izobrazbe«, Čas, I. 1930.

Da nam bo mogla postati ta razlika med vzgojo in izobrazbo jasna, podajmo najprej razliko med pozitivno in negativno vzgojo. Gre tu za svojstveni način vzgajanja, ki je sicer v ozki zvezi s pravilnostjo in nepravilnostjo vzgajanja, pa vendar ni samo to. Če se namreč najprej odkritosrčno in resno vprašamo, ali danes zelo veliko vzgajamo, potem se mi zdi, da ni gledano pretemno, preosebno in preozko, če rečem, da je kljub vsemu govorjenju o vzgoji vzgajanja vendar le zelo malo. Razlog temu je mogoče ta, da smo duševno in duhovno vse premalo močni in sigurni, da bi mogli in si upali vzgajati. Saj se zgodi, da ima človek, tudi poklicni vzgojitelj, toliko opravka sam s seboj, s svojim jazom, s svojo notranjo neurejenostjo in s svojo nevezgojenostjo, da se celo najboljši med nami danes ne upajo prav usmerjati drugih, ko še sami ne vedo ne kod ne kam. Zato smo danes glede vzgojne prakse nekako na tem, da puščamo otroku prosto pot in svobodni notranji razvoj. Tudi v tem se kaže košček naše docela individualistične dobe. Seveda pa ne smemo in ne moremo trditi, da bi vendar nikdar vzgojno ne posegali v tujo dušo. Vendar pa je res, da se zgodi to običajno samo tedaj, kadar vidimo, da je storil oni človek, za čigar vzgojo nam je mar, kako nepravilnost in pregreho. Seveda pa mora biti ta nepravilnost že taka in že tako velika, da nas predrami iz naše vzgojne otopelosti. To mora biti že stvar, ki je že precej groba in velika nepravilnost, zakaj saj danes res ni časa, da bi se človek oziral tudi na finejše in manjše pregrehe, pa bodisi pri sebi ali pa pri drugem človeku; saj bi moral imeti za tako delo finejšo in občutljivejšo dušo, kakor mu jo dovoli in pusti njegova notranja razkosanost, pa tudi naša neenotna in za nepravilnosti neobčutljiva doba. Tako se navadno zgodi, da čutimo potrebo po vzgajanju šele tedaj, ko je nepravilnost in greh že narejen. Če se je n. pr. otrok ali mladostnik prehudo zlagal, in če občutimo to laž tudi mi kot nepravilno in nevredno, kar se sicer ne zgodi vedno, potem se najprej začudimo, kako je vendar mogoče, da se je zlagal, kje se je navadil lagati, ali se je že prej kdaj tako zlagal in podobno. Tedaj je nastal zares ogenj v strehi in vse hiti, doma oče in mati, v šoli učitelj, v organizacijah in zajednicah vzgojni vodja ali kdorkoli, da bi otroku dopovedal, kaj je hudega storil. Vse vpije nanj, da je storil nekaj grdega, da lagati vendar ne sme, da je laž huda in težka pregreha, da se mora poboljšati in podobno. Otrokova duša sprejema vse to in mogoče pod težo teh zunanjih dejanj otrok res obljudi, da ne bo storil tega nikdar več, in vihar se nato počasi poleže. Vsem se zdi, da je bilo vzgajanje uspešno, da sedaj ni treba več siliti v otroka, da je sedaj že vzgojen, in vsi so veseli, da so rešili mlado dušo pred grehom. Seveda pa traja to premirje le do prihodnjega enakega primera, ko se otrok znova zlaže. Tedaj pa se začne enako vzgajanje znova. Če pa se vzgojiteljem ne zdi zadosti in uspešna samo beseda in to v začetku mirna in lepa beseda, potem pa pridejo na vrsto stvari, ki spadajo po mnenju teh vzgojiteljev tudi med »vzgojna« sredstva, t. j. vpitje in kričanje, zmerjanje, nazadnje klofute in palica, pa še post ali klečanje ali hišni zatvor in podobne hude reči. Mlada duša mora biti pač zelo zakrknjena, zaprta in navajena na podobne »vzgojne« poskuse, da bi se tudi sedaj ne vdala. Običajno pa je tako, da te stvari in tako »vzgajanje« tako močno vplivajo na mlado dušo, da se prestraši, pretrese in pod vplivom tega strahu obljudi in stori vse, kar vzgojitelji od nje zahtevajo. Utegne pa se seveda zgoditi, da vprav tako vzgajanje z a p r e mlado dušo, ko postane zato nesprejemljiva za vsako vzgojno vplivanje. Kdor ve, kaj je vzgoja, bo rekel, da tako postopanje pač ni vzgajanje in zasluži ime s t r a h o v a n j e, ki utegne imeti kdaj pač boljši uspeh kot vzgoja, pa vendar zato še ni postalo vzgajanje. Seveda tudi taki primeri niso redki, da n. pr. takrat, ko otrok kaj ukrade ali ko zalotijo mladostnika na nepravi življenjski poti ali ko otrok preklinja, grdo govori in podobno, ne zapoje takoj palica in se ne sliši tako strašno kričanje in zmerjanje, temveč da se oče ali mati ali vzgojitelj vprašajo najprej po r a z l o g i h otrokove zablode in niso vedno tako boječi, da bi tudi sebe ne imeli vsaj za delni razlog otrokove pregrehe.

Toda tudi v takih primerih, kjer je posledica spoznanja razlogov pravo vzgajanje mlade duše, imamo še vedno opravka samo s slučajnim in naknadnim vzgajanjem. Tudi tedaj, če je v takih primerih vzgojiteljev namen, da bi prijel otrokovo dušo in ji dal občutiti, da se je odločila za nekaj nepravilnega, je vendar to samo popravno delo nekih že izvršenih sklepov in dejanj, ki se ne dajo več popraviti. Vsi trije znaki, ki sem jih pravkar omenil, pa so značilni za vzgojo, ki jo hočem imenovati negativno.

Ta vzgoja je torej le slučajna, je naknadna in je popravna. Naj sledi k tem izrazom nekaj pojasnil! Najprej imenujem ta vzgojni način negativni, čeprav je vsaka vzgoja po svojem bistvu pozitivna. Razlog za to imenovanje je le v nastanku tega načina vzgajanja. Zakaj negativno vzgajamo takrat, kadar se v gojencu pojavi kaka nepravilnost, kaka negativnost ali pregreha, ki jo je treba popraviti. Ker je torej ta vzgojni način le posledica in nastane le radi negativnih plati v gojenčevi duši, zato sem ga nazval za negativno vzgojo. Dalje sem rekel, da je njen znak slučajnost. Ta izraz hočem postaviti v nasprotje s sistematičnim načinom vzgajanja, kjer je vzgajanje urejeno, naprej premišljeno in zato logično izvedeno. Pri negativni vzgoji pa je vzgajanje le slučajno, kar naj pomenja, da vzgajamo le ob posameznih primerih, ko se pokaže potreba, da nastopi tudi vzgojitelj. Sicer pa puščamo gojenca brez vzgoje. Kot drugi znak te vzgoje smo omenili naknadnost. Tudi ta znak je važen, zakaj to vzgajanje se pojavi vedno šele po storjeni gojenčevi odločitvi ali šele po dejanju. Zato to vzgajanje ne vpliva in ne more vplivati na to dejanje samo, temveč pride šele za njim. Prav tako pa smo imenovali ta vzgojni način za popravni, kar bo sedaj tudi razumljivo. Zakaj ta naknadnost negativne vzgoje je obenem takšna in ima ta namen, da bi popravila ono odločitev ali pa dejanje, radi katerega je vzgojitelj začutil potrebo, da vzgojno poseže v gojenčevo dušo. Pri negativni vzgoji torej ne gre za pripravljanje na odločitve in dejanja, temveč za naknadno in popravno delo, ki se tiče že izvršenega dejanja na eni strani, in pa še onih dejanj, ki naj jih gojenec odslej prav stori, na drugi strani. Toliko o pojmu in o praktični plati negativne vzgoje.

Od negativne vzgoje pa moremo najti prav dober prehod do drugega ali pozitivnega načina vzgajanja in do pozitivne vzgoje. Zakaj način vzgajanja more biti tudi ob spoznanju, da je storil gojenec že nekaj nepravilnega in da mu je treba zato vzgoje, še dvojen. Mogoče je namreč, da se vzgojitelj zadovolji samo s prej opisano negativno vzgojo, t. j. on resno ali kakorkoli posvari gojenca, da tega in tega ne sme; mogoče mu pove še to, kakšen naj bo, kaj naj v bodoče stori in kaj opusti. Toda s tem misli, da je zaenkrat storil zadosti. Ostane torej samo pri enkratnem vzgojnem poseganju v otrokovo dušo in to poseganje je res samo slučajno in hitro mine. Vprašanje pa je seveda, če je tudi uspešno. Razen tega pa je mogoče še drugačen način vzgajanja. S prejšnjim načinom ima to skupnost, da se začne in sproži ob kakem nepravilnem gojenčevem dejanju in da je toliko to še vedno vsaj po začetku negativno vzgajanje. Toda vzgojitelj utegne postati ob takem dejanju pozoren na celotno gojenčevo dušo, utegne začeti iskati tudi notranjih razlogov za gojenčevo nepravilno dejanje globlje v tej duši in sploh mu utegne priti do zavesti, da je doslej vse premalo vzgajal tega človeka, da se je vse premalo brigal zanj in pečal z njim. Zato pa tudi ni posebno nepričakovano, da je mogel storiti kako tako dejanje. Ob tem spoznanju pa izpremeni vzgojitelj svojo dotedanjo vzgojno prakso in se ne zadovolji samo z enkratnim močnejšim ali slabejšim vzgojnim vplivom, temveč hoče sistematično, trajno in dosledno vzgajati svojega gojenca. V tem pa se je njegova v začetku samo negativna vzgoja že izpremenila v pozitivno. Saj je bila ta vzgoja samo po svojem nastanku negativna, ker je nastala ob kakem nepravilnem in zato negativnem gojenčevem dejanju in radi njega, toda nadaljevanje te vzgoje je že docela pozitivno

Tako smo našli torej dober prehod od negativnega do pozitivnega načina vzgajanja. Sedaj nam mogoče ne bo več tako nejasno, če rečemo, da sta oba načina vzgajanja, pozitivni in negativni, v takem medsebojnem razmerju, v kakršnem sta v praktični medicini profilaksa in pa terapija, ali po naše, utrjevanje in pa zdravljenje telesa. Saj gre pri obeh, pri medicini in pri vzgoji, za skrb za dvoje: za človekovega biva, za telo in za dušo. Prav tako, kakor more medicina začeti z delom šele tedaj, ko je telo že obolelo ali pa že mnogo prej, in to s tem, da tako skrbi za telo in ga utrjuje, da se zmanjša praktična verjetnost, da bo sploh obolelo, tako najdemo obe možnosti praktičnega dela tudi pri vzgajanju. In negativno vzgojo morem imenovati takoj skrb za gojenčevo dušo, ki začne s hitrim in večkrat prehitrim in zato nepravilnim zdravljenjem duše tedaj, ko je ta duša že obolela in ko je že pokazala znake svoje notranje bolezni. Pri vzgoji moremo to obolenost pravilno označiti s tem, da je postala duša usmerjena k nekim ne vrednotam, katere pa ona sama smatra za vrednote. Pozitivno vzgojo pa moremo imenovati tak vzgojni način, ki zasluži ime duševnega utrjevanja ali duševne profilakse. Praktično pomenja to, da vzgojitelj ni vzgojitelj samo včasih in šele tedaj, ko je zlo dejanje že izvršeno, temveč da je vzgojitelj na delu že mnogo prej in da že vnaprej utrjuje gojenčevo dušo in jo skuša narediti tako, da bi sploh ne mogla priti do zlih in nepravilnih dejanj in torej tudi ne do potrebe po posebni negativni vzgoji ob takih primerih. Pozitivna vzgoja ima torej, primerjana z negativno, nekako sledeče važne znake: 1.) je pripravljalna, 2.) je urejena in sistematična, 3.) je dosledna in 4.) je trajna. Tudi k tem izrazom naj podam nekaj pojasnil!

Ta vzgojni način sem nazval pozitivni, kar naj pomenja, da je vse to vzgojno delo usmerjeno v to, da gojenec občuti notranjo vrednost vrednot, da tudi sam zastremi po teh vrednotah in da si uravnava svoje življenje, pa tudi življenje drugih po spoznanih in občutenih vrednotah. Ker je ta vzgoja samo vrednostno usmerjena, ker govori samo o vrednotah, zato zasluži ime pozitivna vzgoja. Naj povedano pojasnim še ob primerih pozitivne etične in religiozne vzgoje! Taka vzgoja je res pozitivna tedaj, kadar uvaja vzgojitelj gojenca v tako ali drugačno kulturno področje samo na ta način, da mu dá občutiti notranjo vrednost in lepoto etičnih in religioznih vrednot, pa življenje po teh vrednotah. O ne vrednostni plati, o etičnih in religioznih nepravilnostih pa mu niti ne govori, ker bi ga hotel peljati samo po jasnem solncu, ki ga izžarevajo te vrednote in bi hotel, da ga to solnce tako prevzame, da sploh ne bi hotel, da kdaj zaide nad njim in da bi moral tavati po temi ne vrednostne življenjske poti. Gojenec naj tako zaželi notranje svetlobe vrednot, da se bo kar sam notranje obrnil od ne vrednot, ker te ne bodo imele take notranje moči in lepote. Pozitivnost te vzgoje je torej v tem, da prevladuje kazanje lepote in vrednostnih plati različnih kulturnih področij, in da vprav ta vrednostna plat tako prevzame in okrepi mlado dušo, da postane tudi sama usmerjena k onim vrednotam in lepotam, ki jih ji je pokazal vzgojitelj. Dalje smo rekli, da je pozitivna vzgoja tudi pripravljalna. Ta označitev nam je že iz doslej povedanega razumljiva. Saj je prav pozitivnost vzgajanja tista plat, ki pripravlja mlado dušo tudi na preizkušnje, na skušnjave in težave in jo skuša tako notranje okrepiti, da duša tedaj ne bo omagala, temveč da se bo z vso silo oklenila že prej občutenih vrednot. Če pa prej ni imela človeka, ki bi ji znal pokazati notranjo vrednost in lepoto teh vrednot, česa naj se v času preizkušnje oprime? Ali se ne bo duša nujno oprijela one vrednote, ki se ji tedaj vsaj prikazuje kot taka, pa čeprav je samo trenutna in subjektivna? Saj drugačnih vrednot sploh ne pozna. Zato je pozitivna vzgoja res pripravljalna, ona dela in pripravlja že vnaprej in to s tem, da pokaže mladi duši prve vrednote že tedaj, ko jih ta duša še lahko spozna in občuti, ker ni zbegana po kakih težavah in skušnjavah, ki bi ji kazale še svoje in drugačne subjektivne vrednote. Zato je pozitivna vzgoja tudi mnogo uspešnejša kot negativna, in to načelo, ker dela tedaj, ko je duša še

sprejemljiva in ne šele tedaj, ko jo je že osvojila kaka druga stvar, ki se mladi duši prikazuje kot vredna, pa čeprav trdi vzgojitelj, da je nevredna in nepravilna. Če otrok kaj ukrade in ga začnemo šele tedaj vzgajati, potem se v njegovi duši borita dve vrednoti; prva je ona, ki jo je sam spoznal v tatvini in radi katere je sploh kradel, to je neka praktična vrednota, druga pa je ona vrednota, o kateri mu naknadno pripoveduje vzgojitelj in ki je za otroka v takem primeru precej abstraktna in teoretična. Zato običajno zmaguje tudi še naprej njegova konkretna vrednota. Če pa vzgajamo otroka na pozitivni način, sprejme in spozna že prej notranjo lepoto pravičnosti in ta vrednota zmaguje kot prva nad ono, katero mu je šele pozneje prikazala priložnost, da bi to ali ono stvar vzel za svojo. Pripravljalnost pozitivne vzgoje pomenja torej, da dela vzgojitelj na gojenčevi duši že takrat, ko je duša sprejemljiva še za različne življenjske vrednote in ko v nji še ni boja med objektivno in subjektivno vrednoto. Zato pozitivna vzgoja res pripravlja dušo za odločilni boj za ali proti vrednotam v praktičnem in vsakdanjem življenju, ki šele čaka mlado dušo.

(Konec sledi.)

K problemu spolne vzgoje.

Gospa M., doma iz Ljubljane, nam je pripovedovala sledeče: Ko sem še učiteljela v nekem trgu ob severni naši meji, sem bila pri nadučiteljevih kakor doma. Nekoč pa sem videla, kako je zamenjavala nadučiteljeva žena lepa jajca domačih kokoši za manj lepa sosedovih kur. Začudena sem jo vprašala, čemu to dela. Pojasnila mi je, da sama nima petelina in da namerava jajca podložiti koklji. — Nisem je razumela, kakor nisem nikoli razmišljala o oplodjenju krave po biku i. p. in to niti kot učiteljica tako rekoč nekaj mesecev pred svojo poroko...

Taka je bila njena povest, točna, ker navadno ne pretirava, poleg tega pa pripovedovana tudi od gospe nadučiteljeve, celo ob malo primernih prilikah.

Iz tega je videti, da je spolna vzgoja vendarle potrebna, ker sicer bodo smatrali odrasli otroci mleko za predmet iz botanike, bolho pa za produkt prahu.

Kako srečni pa so otroci, ki doraščajo skupno s naravo! Tem pa ni treba nikakega spolnega pouka, ker odveč je mlinski kamen svetega pisma. Opažam to na svojem sinčku.

Stanujem v mestu, a kadarkoli utegnemo, pohitimo »na dom«, na moj dom namreč, na deželo...

Nam nasproti je nekoč stanovala družina popolnoma modernih nazorov. Imela je hčerko Pijo, ki je, stara nekako 7 let, bila že o vsem poučena. Prišla je k nam, da se z mojim, nekaj let mlajšim sinkom poigrata... Sumljivo se nam je zdelo, da sta kaj kmalu izginila. Našli smo ju v kopalnici, kjer si je dala Pija oprava, da bi slekla fantku hlačke. — Spoznali smo, da prezgodnja poučenost vendarle ni pravilna. In od takrat še bolj pazimo, da ne zagrešimo ničesar proti naravnemu umevanju življenja pri našem sinčku. Tako je dorastel sedaj do svojih osmih let.

Pa gre sinko v sosedov hlev, vidi, kako bogato dajo mleka sosedove krave. »Seveda, sosedove krave dajo mleka, naše pa ne, ker so breje. Imele bodo teletke. Pa kobilica tudi imela mladiča.« Hlapec mu ugovarja, češ kobilica pa že ne bo imela žrebetka. Sinko je užaljen, trdi svojo, saj ve tudi, zakaj sme z gotovostjo pričakovati žrebetka: »Zakaj bi ne imela kobilica mladiča, saj je ženskega spola; in kar je ženskega spola, ima mladiče!«

Končno seveda se s hlapcem pogovorita še o ovci, ki tudi ni imela mladičev; hlapec pravi, da radi tega ni imela mladičev, ker nimamo ovna. In mlada glavica tuhta: ovci je treba ovna, da dobi mladiče... Hvala Bogu, mlada glavica še ne premeri vse širine in daljine, saj zato ima časa. Za zdaj bo treba oskrbeti ovci pač še ovna. Dr. P. St.

Podeželsko šolstvo.

Kaj hočemo.

Na letošnji banovinski skupščini JUU — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani — smo podčrtali potrebo, naj bi se v novem letniku »Popotnika« razpravljalo tudi o najbolj perečih problemih podeželskega šolstva. Ker U. T. ni točno reproduciral naših tozadev. izvajanj, naj slede tukaj glavne misli, s katerimi smo utemeljili gornjo potrebo.

Po našem mnenju bi si pridobilo slovensko učiteljstvo posebne zasluge, če bi na svojem področju pričelo s proučevanjem in razreševanjem najbolj perečih problemov, ki se tičejo podeželske šole. Zavedati se nam je treba, da stopa danes podeželska šola vedno bolj v ospredje pedagoškega pokreta. Vedno razločneje se nam kaže veličina njene naloge: da postane čuvarica in pospeševaljica podeželske kulture, ki naj bi mlademu rodu na deželi pripomogla do tega, da duševno doraste duhovni in gospodarski krizi, ki je zajela tudi življenje na kmetih. Podeželski šoli je treba dati obliko, ki je njej lastna, torej življenjsko in organizacijsko obliko, ki je prikladna šoli sredi vaškega življenja, da je tam nihče ne bo gledal po strani ali celo s sovražnimi očmi kakor kakšno tuje telo.

Res je sicer, da je pedagogika samo ena in da veljajo njeni zakoni prav tako za podeželsko kakor za mestno šolo. Res je, da sta obe osnovni, oz. narodni šoli. Res je tudi, da velja vse naše iskanje, poizkušavanje in prizadevanje, pretvoriti naše šole v delovne šole (in v nekaka torišča zajedniškega življenja, prav tako za podeželske kakor tudi za mestne šole. Zato bi bilo napačno, če bi govorili o kaki posebni podeželski pedagogiki ali če bi zahtevali, da bodi osnovna pedagoška usmerjenost podeželskega in mestnega učitelja različna.

Ali pri vsem tem ima podeželska šola vendarle svoj lastni obraz. Zato se šolska organizacija, izobrazbena vsebina, učni načrti in učni načini ne morejo kratkoma prenesti od visoko organiziranih mestnih šol na deželo, temveč morajo nastopati tukaj, zlasti v niže organiziranih šolah — enorazrednicah in dvorazrednicah — v lastnih oblikah. Če bi to naziranje splošno prodrlo, bi prav za prav moral vsak učitelj začetnik po končanih študijah najprej poučevati vsaj pol leta na kaki višje organizirani šoli, torej v razredu s samo enim šolskim letom, kjer so težkoče izolirane, pol leta pa na kaki niže organizirani podeželski šoli pod vodstvom kakega dobrega, po možnosti sodobno usmerjenega praktika. To naj bi bilo t. zv. poizkusno leto. Zgrešeno je torej, če mora včasih učiteljski pripravnik prevzeti pouk na kaki enorazrednici, kjer se težkoče v taki meri kopicijo, da jih čisto celo starejši praktiki težko zmagujejo.

Problemov, ki se tičejo podeželske šole, je mnogo. Naj navedemo, oz. konkretno formuliramo le nekatere, ki bi se lahko obravnavali tudi v našem strokovnem listu. Predvsem:

1. Socialne in duševne, gospodarske in organizatorične prilike naših podeželskih šol.

2. Kaj zahtevata sedanjost in bodočnost od podeželske šole?

3. Novi cilji — nova pota podeželskega šolskega dela in sicer: a) Kako premagati težkoče podeželske šole. b) Organizatorične in metodične reforme.

4. Problemi podeželskega poizkusnega šolstva in sicer: a) v okviru obstoječih prilik, b) po novih potih.

5. Novi učni načrti (ko se namreč izdajo) in podeželske šole.

6. Izobrazbeni načrt za niže organizirane šole.

7. Strnjeni pouk na podeželski enorazrednici.

Sploh naj bi polagoma prišlo v razpravo vse, kar se nanaša na podeželsko šolo. Naj še tukaj naštejemo nekaj podrobnejših vprašanj, kakor so n. pr. tale: pouk v oddelkih, posredni pouk kot izobrazbeno učno sredstvo, letni kolobarji in stvarnem pouku, čimbolj

ekonomsko delo, da se tudi pod najtežjimi razmerami izkoristijo vsi pospešujoči pogoji, učila in učni pripomočki v podeželski šoli, delovni pripomočki za učitelje, delovni princip, domorodnost in strjenost pouka v podeželski šoli, posebnosti podeželskega otroka, pospeševanje nadarjenih in manj nadarjenih, šolska poslopja na deželi, prvotna in nadaljnja izobrazba podeželskega učitelja, učni načrt in gospodarsko življenje, učni načrt in podeželski otrok, učni načrt in zunanji pogoji, učni načrt in nadaljnja izobrazba mladine, učni načrt in ljudska izobrazba, učni načrt in podeželski učitelj itd. Ze iz tu naštetih točk je razvidno, kako globoko lahko vplivamo z učnimi načrti, ki so prikriti resničnim potrebam podeželja, na razvoj podeželske šole in kako z njimi lahko pospešujemo življenje njene mladine.

Kar se tiče nadaljnje izobrazbe podeželskega učitelja, velja tudi tukaj, da se njegova izobrazba ne sme nikoli smatrati kot zaključena. Največ pa je odvisno od »sile ali z močmi njegovega življenja«. Vživeti se mu je treba v razredno zajednico, v otroka in njegov svet, v obraz domačije, v kulturne dobrine in v sedanje življenje. To je, kar je najbolj in vedno iznova potrebno. Kajpada si mora pridobiti tudi čim več znanja, ker je to zanj dobro in koristno. Ali nad vsem znanjem je tista prirodna modrost, ki mu jo daje notranje zaključeni svetovni in življenjski nazor in pravilno gledanje na celote.

Siroko je delovno polje za povzdigo naše podeželske šole. Naj bi vsakdo, ki se zaveda svoje odgovornosti, spoznal svojo dolžnost in po svojih močeh in sposobnostih sodeloval! Tu ne sme biti nikakih ovir in pomislekov! Vsakega, naj se nagiba v važnih življenjskih vprašanjih na to ali ono stran, čaka na tem polju obilo dela, ki pa tudi obeta obilo blagoslova za bodočnost našega naroda. Trdno verujemo, da bo baš pravilno pojmovana delovna šola, ki se pri izbiri kulturnih dobrin dosledno opira na načelo domorodnosti, mnogo pripomogla k temu, da bomo privedli naš mladi rod na deželi iz težkih časov, ki jih danes preživljamo, v srečnejšo Jugoslavijo!

Uredništvo.

Šprajc Albin:

Socialne, duševne in gospodarske prilike našega podeželskega šolstva.

(Nekaj aktualnih misli.)

Predhodno naj sledi kratka splošna karakteristika mesta in podeželja za boljše razumevanje naših izvajanj.

Mesto — podeželje.

Nesporno so mesta središča in žarišča kulture in civilizacije, nekakšni srčni utripi narodovega organizma. Ona določajo smer, ritem in tempo razvoja ter dajejo — kolikor toliko — pravec tudi podeželju v duhovnem, socialnem, gospodarskem in političnem oziru. Naša kraljevina, ki je razen Dravske banovine izrazito agrarna država, saj tvori nad 80 % vsega prebivalstva kmetski stan, nima razen prestolnice, banovinskih in nekaj drugih gospodarskih središč še mest izrazito zapadnoevropskega značaja. Zlasti v južnih delih države so mesta še nekakšne »dolge vasi« in prehod iz podeželja v mesta je še malo zaznaven. Iz tega razloga pa je tudi homogenost naroda v duhovnem in materialnem pogledu še več ali manj ohranjena. Meščan je vobče moderen človek z vsemi dobrimi in slabimi svojstvi, on je »bitje z dežnikom v roki, z uro v žepu in galošami na nogah«, kakor to dobro pravi znameniti sociolog Sombart. Meščan živi v pospešenem tempu, doživlja v »kalejdoskopičnih slikah«, njegova duša je v bistvu razdvojena. Vsa kardinalna vprašanja človeškega rodu stopajo pred dušo mestnega izobraženca. Razčlenja jih do brezupnosti, zakaj zadovoljive rešitve ne najde.

— Svojemu bežnemu in nemirnemu življenju išče vedno nove vsebine. Ali jo bo našel kdaj v novi sintezi med znanostjo in vero? (Prim. Rudolf Eucken »Die Hauptfragen der Philosophie«, Jena 1925.)

Nič tega ni na podeželju! Naš kmet ne pozna življenjskih problemov in v kolikor še ni proletariziran, je še vedno prav tesno povezan z zemljo, ki mu je hraniteljica, majka, ves njegov up, vsa njegova nada in ljubezen. Kmetska rodbina je v enoto strnjena celota, ki nosi svojstven pečat. Široke planjave, zeleni holmi in griči, gorski vršaci, prirodni mir, pomanjkanje kulturnih stikov in zunanjih impulzov — vse to retardira življenjski ritem ter vtiskuje kmetsškemu človeku vobče bolj odporni, konservativni značaj. Gospodarstvo je tisto področje, za katero kaže naš kmet največ smisla in interesa. Briga se še tudi za komunalne zadeve, a preko granic župnije ne sega vobče več njegov interes. Kmet je rad to, kar označujemo pod pojmom »lokalni patriot«. — Centralna os, okoli katere kroži vse duhovno življenje seljaka, pa je religija in sicer religija na izključno cerkvenem temelju, kakor to točno označuje K. Ozvald. (Glej »Kulturna pedagogika«, SŠM, Ljubljana 1927.) Nemogoče je, v okviru tega spisa prikazati duhovni profil našega kmeta. Tozadevno napotimo učitelja posebno na »Kulturno pedagogiko« K. Ozvalda, na »Probleme vzgoje najširših plasti našega naroda« od Fr. Zgeča, posebno pa na literarna dela naših klasikov. V literaturi bo našel učitelj pravi duhovni lik našega kmetskega življa, ker umetnik gleda intuitivno, z notranjimi očmi ali s srcem. Saj pravi Cankar: Srce gleda z očmi, ki nikoli ne lažejo!« (Iz »Podobe iz sanj«.)

Podeželska šola.

1.

Ona je v mnogočem odraz socialnih, duševnih in gospodarskih prilik našega seljaka. Oglejmo si zunanje stanje podeželskih šolskih poslopij. Ta so silno različna! Ponekod se ponašajo s stavbami, ki so zares kras kraja. Zlasti po preobratu se je že mnogo storilo za podvig narodne šole tudi na podeželju. Vsa čast šolskim oblastvom! Koliko pa je še tesnih, neprimernih poslopij, kjer se tišče učenci v prenatrpanih in temnih učilnicah kakor »slaniki v sodih!« 70 do 90 učencev v eni učilnici še ni baš redkost na podeželju naše banovine. Naša banovina ima primeroma ogromno število občin (1065, t. j. od vseh občin kraljevine, ki jih je 4673, nad eno četrtnino), ki se silno razlikujejo po imovitosti, velikosti in številu prebivalstva. Je to posebnost, ki ima svoje razloge v zgodovini našega plemena. Male in revne upravne občine tvorijo tudi revne šolske občine. To je eden od pglavitnih vzrokov, da je toliko stavb z revno opremo, nezadostnimi učnimi pripomočki, premalimi šolskimi vrtovi in pomanjkanjem telovadnic.¹ SKJ, ki vrši visoko kulturno nalogo med vsemi plastmi našega naroda, se ima boriti na podeželju v mnogih krajih s silnimi težkočami. Ker je vobče še duševno delo pri našem kmetu malo v čislih, zato kmet ne čuti tolikanj potrebe, se kulturno izzivljati. Kulturna ustanova — šola ne najde v njem vedno svojega iskrenega prijatelja in pospeševalca. Njeno delo motri z nezaupanjem, ker za duhovne vrednote nima pravega merila. To velja v splošnem. Radi pa priznavamo, da se je v naši ožji domovini v tem oziru že mnogo obrnilo na bolje. To priča že lepo število kulturnih ustanov po nekaterih krajih. Da povzamemo: lepe šolske zgradbe z dobro opremo in zadostnimi učnimi pripomočki so plod dobrih socialnih razmer, pravilnega razumevanja krajevnih činiteljev pa ne v mali meri uspeh učiteljstva. Kjer učiteljstvo pravilno pojmuje svojo nalogo kot vzgojitelj nežne šolske mladine

¹ Ko bo donešen zakon o združitvi in novi porazdelitvi občin, bo za bodočnost sigurno boljše preskrbljeno za narodne šole, osobito v revnih krajih. Upanje je, da bo narodno predstavništvo že jeseni t. l. pristopilo k rešitvi tega perečega samoupravnega problema. Op. pis.

(§ 1., toč. 1. zakona o narodnih šolah) in prosvetitelj najširših plasti našega naroda (§ 1., toč. 2. zakona o narodnih šolah) ter vestno prisluškuje utripu srca našega kmeta, ki se mu skuša bližati z dobroto in razumevanjem, šola napreduje, notranje raste! — Neobhodni predpogoj vsakega res uspešnega prizadevanja je neka trajnost službovanja na istem kraju. O tem se je že toliko pisalo, da ne gre tega več ponavljati.

2.

Rak rana še na mnogih podeželskih šolah je nereden šolski obisk. Nekaj vzrokov lahko pripisujemo višjim silam (ostre in dolge zime, skrajno slabe šolske poti ob vremenskih neprilikah), mnogo pa je krivo temu žalostnemu pojavu neumevanje in neuváževanje šolskega dela po starših in odgovornih rednikih ter vedno naraščajoča proletarizacija kmetijskega stanu. Kmetijski proletarec zlasti rad fizično prekomerno izkorišča svoje otroke, ker jih že uvršča med delovne sile. Vzrok je beda, pa tudi velik minus na srčni kulturi, ki v sedanji dobi politične in gospodarske krize v strahotnem obsegu pada že malone pri vseh slojih naroda. Zlasti sedanja svetovna gospodarska kriza, ki je zajela tudi našo državo in prav posebno kmeta, ki se silno zadolžuje, posebno v naši banovini, ker ne najde cen in ne trga svojim pridelkom, vpliva v gotovih krajih porazno tudi na podeželsko šolo. K tej krizi se pridružuje v vinorodnih krajih še alkoholizem, ki ponekod že strahotno narašča (vinotoči, nizka cena, nevnovčeni pridelki in ne v zadnji meri kmeta se polaščajoči obup). To so dejstva, ki jih moramo konstatirati. Za delno ozdravljenje razmer so poklicani vsi merodajni činitelji: politično upravni, pa tudi deloma učitelji.

3.

Beseda »pro domo«. — Trajno in tesno skupno bivanje na vasi, kjer se vsi ljudje medsebojno poznajo in »vsak o drugem vse ve«, — pomanjkanje prave družabnosti, zunanjih impulzov, kulturnih stikov, vse to rodi rado tisto nerganje, prikrito in odkrito malenkostno trenje, ki mu Nemeč pravi »Dorftratsch«. Tudi učitelj, bodisi po lastni ali tuji krivdi, prihaja v njegov krog. Zato pa je temu treba mnogo samozataje, samodiscipline in prave srčne kulture, pa ga ti nevsječni vaški pojavi ne bodo vznemirjali, oziroma jim bo nedostopen. Iščimo vedno v ljudeh to, kar nas z njimi družijo, nikdar pa tega, kar nas loči! Tako nam bo vsem dobro. — Iskreno je želeti v največje dobro podeželske šole skladno delovanje med veroučitelji in učitelji. Zlasti je to potrebno v sedanji dobi, ko gre proces razkroja srčne kulture vedno naprej tudi na podeželju!

*

O notranjem ustroju in o novodobnih zahtevah podeželskega šolstva v tem spisu namenoma nismo govorili, ker tvori to poglavja zase. Podčrtali smo le dejstva, ki ovirajo zlasti tudi zunanji razvoj ter navedli nekaj neobhodno potrebnih pogojev za razmah podeželske šole, ki je tako velevažnega pomena za podvig prave kmetijske kulture naše agrarne države.

Najslabše, kar se nam lahko pripeti pri učenju, je to, če mislimo, da ne smemo nikoli napraviti kake napake ali da se nikoli ne smemo zmotiti, ali če se nočemo potruditi, da bi morebitne napake in zmote spoznali in popravili sami. Tisti je lahko čednosten, ki nima nobene prilike, da bi grešil, in lahko je moder in pameten oni, ki se mu spravi s pota vsak kamenček, ob katerem bi se lahko spotaknil zaradi svoje prirojene neumnosti.

POSVETOVALNICA ZA RISANJE IN ROKOTVORNI POUK

Kontler Julij:

Nekaj izvirnih vrstic o risalnem pouku.

Ne bom citiral Rotheja, ne Laya, tudi našega Novaka ne, četudi mi je stokrat ljubši od omenjenih dveh tujih avtoritet in četudi bi njegova knjiga »Risanje« zaslužila, da se o njej več pove, nego se je povedalo do sedaj. Povedal bom tukaj povsem lastne misli z namenom, da opozorim prijatelje risalnega pouka na še neizhojene stezice tako v teoriji kakor tudi v praksi.

I.

Risar — izraža, risba je izraz — tako se začenjajo navadno razpravice o risalnem pouku.

K tej trditvi bi lahko dodali, da risar hitro, precizno in mednarodno razumljivo izraža. Nadalje, da je vsaka risba lahko hitro, precizno in mednarodno razumljivo podan izraz.

Kadar rišemo, razum in volja vodita oko, roka pa avtomatično fiksira. To bi bila moja druga trditev, ki pa tudi ni povsem nova. Znano je namreč, da mora tisti, ki hoče uporabljati mednarodni »jezik«, risalno izražanje prej imeti morda v duši, morda v kakšni celici možganov neki »kaj«, ki si ga je pridobil na ta način, da je gledal in mislil; nadalje mora imeti navežbane živčne proge, ki zgibljejo risalne mišice v roki. To se pravi, da risba nastane iz sodelovanja, oziroma po sodelovanju dveh komponent, iz prispevka duše, razuma, in — roke. No in dočim je umska komponenta vselej zavedna, je prispevek roke vedno — avtomatski.

Zelo zanimivi so fiziološki in psihični procesi, ki so verjetno roditelji risbe, toda za njih podrobno opisovanje v tej razpravi ni prostora. Za točno razumevanje stvari bi na tem mestu opozoril le na fiziološke, psihološke in fizične procese, ki jih pri svojem delu lahko zasleduje risar, ako na primer postavi pred sebe šolsko štampiljko, kakor jo imam sedaj jaz pred seboj, in po gledanju, razmišljanju in primerjanju pridobi prvič že omenjeni »kaj«, to je duševno sliko šolske štampiljke, ter poskusi ta »kaj« risalno izraziti ali po spominu ali ob stalnem opazovanju predmeta. Zlasti pa moram opozoriti na to okolnost, da bo prispevek roke — ročno delo, povsem avtomatičen.

O smotru risalnega pouka ne bom govoril podrobneje, kajti tozadevno imamo deloma v učnem načrtu, deloma pa v naši strokovni literaturi prav dobre opise. Naj navedem le smoter, ki bi ga imel ob idealnih razmerah jaz ob risalni uri. Ta bi bil naslednji: ob risalni uri nuditi potrebno spretnost za hitro, precizno in lepo risalno izražanje »kajev«, ki tudi v preprostem življenju zahtevajo ta način izražanja.

II.

Ne navadna, bojim se celo, da bo povsem izvorna naslednja trditev: Vsaka risba je z risalnimi črkami izražen opis.

Z risalnimi črkami? Da, z risalnimi črkami izražen opis. Kajti kakor ima slovenski jezik svojo, nemški jezik svojo, grški jezik svojo abecedo, prav tako ima naš mednarodno razumljivi jezik tudi svojo abecedo, risalne črke.

Znaki risalne abecede so naslednji:

pika

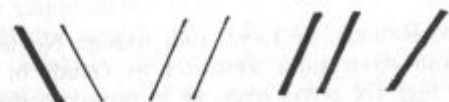
navpična črta

vodoravna črta

poševna črta

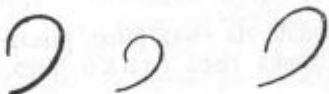
lok

ravni trnek

krivi trnek

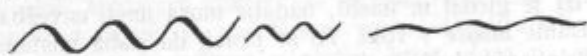
oklepaj

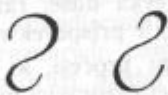
vijuga

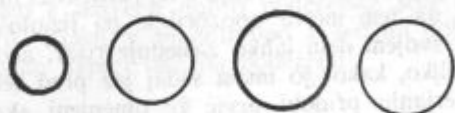
valovita črta

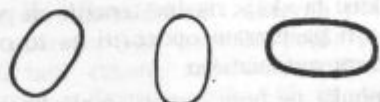
vprašaj

krog

elipsa

jajčasta črta

obistna črta

desna špirala

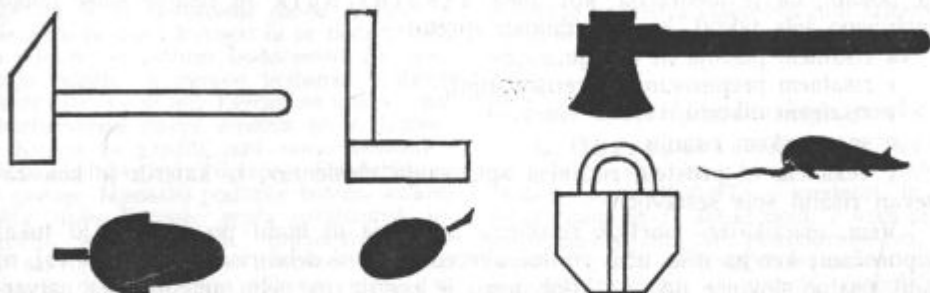
leva špirala

poljubna kriva črta

Naj sledi nekaj primerov, kako sestavlja svoje risalne opise z navedenimi »risalnimi črkami« Novak v svoji knjigi »Risanje«:

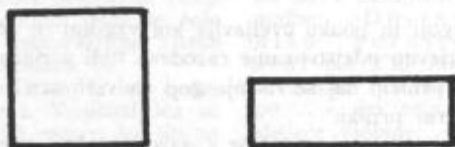
Lahko bi rekli, če imamo risalne črke, da bomo potem imeli tudi najbrž risalne besede, stavke, morda celo risalno slovnico, pravopisje, stilistiko...! Da, vse to imamo, toda pod drugimi imeni.

Znane geometrijske like lahko smatramo za risalne besede in telesa za risalne stavke. Razne risalne tehnike bi ustrezale pravopisju, pravila perspektive slovnici; razni tipični načini risalnega izražanja bi dali gradivo za sestavo risalne stilistike, retorike itd. Toda pri vseh panogah risalnega »jezikoslovja« bi videli, da gre za veliko več kakor pri navadnem jezikoslovju, kajti že pri t. zv. risalnih črkah bi našli nekaj posebnega — veliko veljavo kvantitativne komponente.

Oblike:

A A a, A A a a

pomenijo v navadnem življenju le »a« in nič več. Kvečjemu bi lahko rekel ocenjevalec, da je ta »a« lep, oni zopet nerodno sestavljen. Pri risalnih črkah ima kvantitativna stran svojo posebno veljavo. Oglejte si le, prosim, dve naslednji obliki:

Obe sta sestavljeni iz vodoravnih in navpičnih črt, toda razlika v kvantitativni komponenti povzroči, da iste črke čitamo v prvem slučaju kot kvadrat, v drugem kot pravokotnik.

Isto velja za risalne besede, stavke itd. Povsod ima kvantitativna komponenta svojo veljavo, odločilno veljavo in prav v tem dejstvu tiči vzrok, zakaj je tako malemu številu ljudi dano, da popolnoma obvladajo risalno abecedo.

III.

Oglejmo si še verjetno podobnost med poukom pisalnega in risalnega izražanja!

Kaj ne da, naravnost smešen bi bil učitelj, ki bi prvi šolski dan pričel s tem, da bi zahteval opis poti do šole, mislim pismen opis poti do šole, od učenca elementarnega razreda. Take absurdnosti dandanes gotovo ne zahteva noben učitelj, ker ve, da mora znati otrok preje čitati, pisati, mora obvladati to in ono iz slovnice, pravopisja itd. in šele potem se lahko loti omenjene naloge. Kaj pa naj rečem o zahtevi učitelja, naj mali šolarček kar prime za svinčnik in naj »ilustrira« povest o Snegulčici, o lažnivem pastirčku itd.? Dela pač tako nezmiselno, ker pozabi, da je ilustracija kot taka risalni spis in risalne spise lahko izvršujemo šele takrat, ko smo zadosti spretni

- v risalnem pisanju in čitanju,
- v risalnem prepisovanju (prerisovanju),
- v risalnem diktatu,
- v spominskem risanju,

v vezanem in prostem risalnem spisovanju elementov, iz katerih je kak zahtevan risalni spis sestavljen.

Vem, marsikateri umetnik risalnega izražanja ni hodil po poti, ki jo tukaj priporočam; ker ga niso učili risalne abecede, ker ni delal risalnih čitalnih vaj, ni vadil risalne slovnice itd., pa kljub temu je zvezda na nebu umetniškega ustvarjanja. Toda tu gre za izjeme. Ne more se pa dokazati, da ti umetniki niso obvladali vsega tega, o čemer govorim jaz, medtem ko se lahko dokaže, da je naš risarski pouk zato tako skromen glede uspehov, ker ne verujemo, da je razvrstitev našega metodičnega dela pomanjkljiva ter da se ne ozira na one zakonitosti, ki so za risanje kot učni predmet karakteristične in uvaževanja vredne.

Za sklep bi še prosil, preglejte Novakovo »Risanje« in videli boste, da ob pravem razumevanju njegovih navodil v doglednem času lahko pripravimo pravi preporod na polju danes na marsikaterem mestu zgrešenega in manj uspešnega risarskega pouka.

Risanje.

Na nižji stopnji riše učenec, kar ve, ne, kar vidi. Popravlja in izpopolni se predstava, ne risba. Prerisovanje je izključeno.

Na srednji stopnji riše učenec, kar ve in kar vidi. Nedostatki in pomanjkljivosti risbe se odpravljajo z opozorilom na nazorni predmet.

Na višji stopnji riše učenec, kar ve in kar vidi. Nedostatki in pomanjkljivosti se odpravljajo z razvijanjem nazornosti.

Risanje naj se v vzgoji in pouku uveljavlja kot vzgojni in učni princip in kot učni predmet s tem, da se duševno udejstvovanje razodeva tudi v risanju.

Kot vzgojni in učni princip naj se risanje goji na vseh učnih stopnjah, v vseh predmetih in ob vsaki primerni priliki.

Kot učni predmet naj se risanje poučuje v nalašč za to odmerjenem času po učnem načrtu za posamezne starostne stopnje po možnosti v zvezi z ostalo učno stvarino.

Risbe naj bi bile rezultati predhodnih vaj in naj bi ustrezale zahtevam okusa. V krajih, kjer se je ohranil kak narodni ornament, naj se le-ta v primernem merilu upošteva.

Iz novih učnih načrtov za ljudske šole v CSR.

Japonsko vzgojstvo in šolstvo.

Prebivalci »zemlje, solnca in smehljava« se prav naglo razmnožujejo. Zadnjih 50 let se je število prebivalstva podvojilo. Povprečno daja 10.000 prebivalcev po 334 porodov na leto, tako da danes šteje Japonska dobrih 90 milijonov ljudi. Današnja stopnja japonske kulture in industrializacije dokazuje, da je ta tajinstveni narod Vzhoda v marsičem prekosil Evropo in se tako dvignil do velesile, ki ni brez bodočnosti! Za seboj imajo bogato in vezano kulturno tradicijo v tiste čase, ko je bila Evropa še v tkzv. »polubarbarskem« stanju, medtem ko so Japonci in Kitajci že gradili sebi svojo samoniklo azijsko kulturo in civilizacijo. Dandanes pa že gnetejo Japonsko podobne boleznin in krči kakor našo Evropo: gos'a naseljenost, industrija in kapitalizem. Najmočnejši vpliv na razvoj Japonske v duhovno-političnem oziru je dala Japoncem njihova vera, domačija in slednjic tudi šola.

Posebno pažnjo posvečajo dandanes Japonci šolstvu in vzgojstvu. Njihove šole, zavodi in instituti ne zaostajajo za evropskimi šolami (in ameriškimi), bodisi po organizaciji, sredstvih in metodah vzgoje in pouka. V tem oziru so najboljše pridobitve prevzeli od Evrope in Amerike. Mnogo Japoncev študira danes po zapadnih evropskih centrih z državno pomočjo. Tudi med Japonci se praktično uveljavlja nova »delovna šola«, seveda v skladu z njihovimi narodnimi in etičnimi načeli vere, narodnosti in rase. Kult prednikov je Japoncem podobna svetinja kakor Srbom »krсна slava«. Vse njihove verske in narodne svečanosti imajo izrazito vzgojno obeležje.

Pouk v japonski osnovni šoli je šestleten, medtem ko traja višja osnovna šola dve leti. V liceju (gimnazijah) je pouk 5, v trgovskih in tehničnih šolah tudi 5 leten. Iz višje osnovne šole se lahko prestopi v tehnične-strokovne šole (5 let) in v farmakologijo (3 leta). Iz licejev je prestop na univerzo in sicer v pripravno fakulteto (3 L) ali v kolegij (3 L). Trgovska šola pripravlja vstop na Kottogakko (High school), tehnične šole pa v kolegije. Univerza ima različne 3letne fakultete in 4 letno medicinsko.

Učiteljska izobrazba traja 5 let, pedagoška fakulteta pa 4 leta. V učiteljska se sprejemajo dijaki iz višjih osnov. šol ali pa iz 1. ali 2. letnika licejev. V učiteljskih šolah ni šolnine, pač pa je vsak abiturient obvezan, pozneje službovati na drž. osnov. šolah. Slušatelji pedagoške fakultete so absolutni učiteljski ali gimnazij.

Mesto Kio to šteje n. pr. 785.000 prebivalcev in ima 3 univerze, 3 teološke in 1 medicinsko fakulteto ter 7 kolegijev (komercialni, tehnični, farmakološki, slikarski,

kiparski...), mnogo licejev in nad 80 osnovnih šol in več ženskih zavodov.

Po zadnjih vesteh pa je svetovna kriza prizadela tudi japonsko šolstvo. Občine so zmanjšale šol. dohodke; država pa plače učiteljem. Na Japonskem je bilo reduciranih radi štednje več tisoč učiteljev, mnogi načrti za napredek njihovega šolstva pa odloženi na poznejši čas. Vendar bi splošna slika japonskega vzgojstva lahko bila tudi nekaterim zapadnim državam v čast! (Po Fr. A. Filipoviču, 1932.). —Až.—

Časopis v službi računskega pouka.

G. Oberhauser piše v »Münchener Neueste Nachrichten, priloga »Šola in dom« (1930./17.), o vrednosti in pomenu časopisja za šolski pouk v vseh predmetih (državoznanstvo, prirodoznanstvo, računstvo i. dr.). V izvlečku navajamo nekaj njegovih migljajev o uporabi časopisja v neposrednem računskem pouku, ko sam pravi nekako tako:

— Ze več let ne uporabljam v šoli nobene »oficielne« računice več. Pač pa si vsako leto posebej sestavljam sam svojo novo računico in sicer iz časopisnih izrezkov. Vsak učenec mora imeti samo nekaj zavitkov (map ali kartonov) s sledečimi napisi: Prehrana, Obleka, Razsvetljava in kurjava, Stanovanje, Zdravstvo, Pošta, Zeleznica, Banke in borze, Zasluzek itd. Na te posebne pole papirja potem nalepljamo najrazličnejše časopisne izrezke, predvsem inserate, ponudbe, slike... ki se dajo »računski« izkoristiti v razmerju apercepcije otrok na določeni učni stopnji. Cemu bi se neki potem ustavljali v »oficielnih« računih pri malo zanimivih računskih primerih in nalogah kakor na primer »Neki trgovec hoče kupiti...«, če imajo šolarji vsak dan priliko brati v časopisju z vabečim tiskom n. pr.: Velika inventurna razprodaja — 25 % popust. Pohitite z nakupom, odlično blago etc.« Zakaj izmišljeni računi »En stot premoaga stane...«, ko so v časopisih resnične vsakdanje ponudbe: »Dostavljam strankam v hišo gornjebavarski premog, stot po 230 Mk.« Pa še dalje najdes v računih »Koliko obresti daje 150 Mk po...«, ko prinašajo listi n. pr. inserate sledede vsebine: »Kdor mi posodi 200 Mk proti varnosti in 10% nim obrestim do 1. maja? Zanesljiva oseba. Ponudbe pod značko...« Podobnih življenjskih primerov za računski pouk je v listih in časopisih na tisoče iz najrazličnejših strok. Dobro poslužijo tudi razni ceniki trvd, podjetij, reklame, plakati i. dr. Tak pouk vpliva tudi na socialno, državljansko, gospodarsko-politično zavest, kar

je z dosedanjimi računnicami težje dosegljivo ali vsaj ne v toliki meri in tako privlačni obliki. —

Nadalje slede navodila za uporabo časopisja in časopisnih izrezkov v ostalih predmetih. Vse to na podlagi vsakdanjih političnih listov! Po vsem tem lahko rečemo, s kakim pridom bi šele lahko uporabili dobro urejevan šolski časopis (tednik) v aktualnem pouku! Naši mladinski listi pa navadno prinašajo malo svežih stvari, dogodkov in prilik za neposredni pouk, k kvečjemu kaj na skromnih platnicah.

—Až.—

Potujoče šole.

Prosvetno ministrstvo v Kanadi se je nedavno zavzelo tudi za tisto deco, ki živi v oddaljenih krajih Kanade po zapuščenih vaseh, da bi ta mladina radi pomanjkanja šol ne ostala brez vzgoje in pouka. V ta namen je vlada organizirala več potujočih šol. Dva posebna vagona služita za šolsko sobo in za stanovanje treh učiteljev te potujoče šole. Po šest dni ostaja ta šola v posameznem kraju, kjer zbira učence k pouku. Po enem mesecu se zopet vrača ta šolska ekspedicija k svojim stanicam. Med tem časom pa se morajo deca sama učiti in izdelovati naročene naloge.

Zdi se nam, da more biti uspeh teh potujočih šol po zapuščenih krajih Kanade največji v — pobijanju analfabetizma.

—Až.—

Padanje števila rojstev po velikih mestih.

Vkljub razmnoževanju velikih in malih narodov in plemen opazamo po mestih padanje števila rojstev, posebno v bolj situiranih rodbinah. Navajamo nekaj tozadevnih podatkov, ki kažejo padec rojstev na vsakih 1000 prebivalcev v letu 1911. (pred vojno) in v l. 1926. v sledečih mestih:

Dunaj	19'9	—	12'2
Berlin	20'8	—	11
Paris	16'9	—	16'1
London	24'7	—	17'1
Oslo	23'4	—	13'1
Zürich	21'1	—	13'5
Bukarešt	32	—	13'8
Rim	26'5	—	24'3
Montreal	37'5	—	32'8
Río de Janeiro	28'1	—	22'9
Buenos Aires	36	—	23'4
Bombay	21'8	—	16'5
Kioto	20'1	—	19'6
Melbourne	24	—	19'3
Sudney	26'8	—	20'4
Belfast	28'4	—	25'4

Samo tri mesta izkazujejo prirastek rojstev in sicer: Sofija 27'8 — 29'2, Kairo 46'4 — 51'6, Chicago 17'5 — 19'9. In vzroki padanja rojstev po mestih? Eni navajajo blagostanje, drugi siromaštvo, kulturo, civili-

zacija, tretji padanje moralnih vrednot in krščanskih načel itd. Mi pa lahko rečemo: praktičnost in komodnost višjih slojev!

—Av.—

Šolarji s plinskimi maskami v torbah.

Neki kapetan Killinger je napisal tole v nemškem časopisju: Vsak Nемеc in vsaka Nemka morata biti v vojni službi. Tudi s plinskimi maskami naj se vežbajo šolarji! Ta nenavaden poziv v dobi razorožitvenih konferenc je naletel na ogorčen odpor nemških učiteljev in staršev, ki smatrajo take besede za največje bedarije, ki jih je čimprej v kali zatreti. Sicer bi se lahko zgodilo, da bi morali nositi že deca granate v svojih torbah in se vaditi s strojnimi puškami v šolski dobi.

Nemški minister Gröner je pozval vse predsednike nemških strank, da se šolska mladina izloči iz političnega življenja, dokler ne zadobi pravice odraslih.

Francoski general Weygand in Jean Bruyeres (direktor vojaške šole) sta izjavila, da pada med francosko mladino zanimanje za vojaške šole in poklice. Večina mladih ljudi v Franciji se raje odloča za svobodne poklice in industrijsko službo. Interes za vojaško stroko stalno pada med francosko mladno, pravi tozadevna anketa o izbiri poklicev v listu »L'Education« v Parizu.

Vse to v znamenju časa po svetovni vojni!

—Až.—

Prostovoljno umiranje mladine.

Po podrobni analizi 129 slučajev prostovoljne smrti učeče se mladine (107 m. in 22 ž. v starosti 9—23 let), ki so se pripetili na področju Poljske v letih 1909. do 1930., prihaja dr. Marija Grzywo-Dabrowska do nastopnih zaključkov:

1. V večini slučajev samomorov učencev gre za zelo važne vnanje vzroke, ki silijo k obupnemu dejanju. Pomanjkanje obiteljske sreče, slabe domače razmere, neutешeno gmotno stanje, slab postopek itd.

2. Kjer so povzročile prostovoljno smrt neznatne pričine, moramo iskati povoda v naravi nesrečnega mladostnika.

3. Razen razburkanosti v času pubertete ugotavljamo kot vzrok še veliko častihlepie, preobčutljivost, razdražljivost, nervoznost, ki dovaja do patološkega afekta.

4. V 20% slučajev je avtorica dognala, da samomorilec ni bil duševno zdrav ali pa vsaj v momentu umorstva ni obvladal svoje duše.

5. Najčešče se ubijajo mladostniki v starosti 17 do 19 let.

6. Tehtna pričina prostovoljne smrti učencev je slaba vzgoja.

7. Glavna opora proti temu socialnemu zlu je nacionalna vzgoja, t. j. razvoj značaja.

8. Ozko sodelovanje šole z domom je nujno potrebno. (Oswiviata 1932., 161.)

II.

Globalna metoda pisanja in risanja.

Lani je v Pragi konferenca učiteljev, ki poučujejo po tej metodi, soglasno ugovarila, da se s to metodo dosežajo zelo lepi uspehi. Vsi ugovori proti tej metodi so neosnovani in nje uvedba je začetek globalizacije vsega pouka na elementarni stopnji. Tak pouk bi bil naraven, ker primitivizem otroškega življenja zahteva preprosto, psihološko upravičeno metodo, ki ne pogublja otroškega življenja in otroške strukture. Pod elementarno stopnjo spadata prvi šolski leti.

Globalna metoda reformira elementarni razred, podaljša otrokom detinstvo in se na naraven način spaja z zabaviščem. Izhaja psihološko od otroškega pojmovanja sveta. Trudi se, da bi ostalo dete vedno v naravnih situacijah in da bi moglo vselej na njo naravno reagirati. Navaja otroka le na čitanje, kakršnega so navajeni odrasli. Temelji na domnevi, da je oko najbolj objektivno in najbolj konkretno čutilo.

Državna zaloga šolskih knjig v Pragi je izdala nekoliko začetnic in drugih čitank poleg posebnih kartonov za to metodo.

Posebno se zanima za globalno metodo znani pedagog V. Příhoda. (Věstník, str. 433 l. 1931.)

II.

Česa je učiteljem najbolj treba?

Da doženejo, katero znanje učitelji v praksi najbolj cenijo in najbolj potrebujejo, so profesorji Vzgojnega kolegija pri ohijski univerzi pozvali na tisoče absolventov zavoda, ki so končali svoje študije v razdobju 1925.—1929., naj ocenijo posamezne dele pedagogike po njih uporabnosti v praksi, in to s številkami 1 do 5. Posledek je bil zelo zanimiv in poučen. Najvišjo oceno je dobil predmet »posebno ukoslovje — specialna metodika posameznih učnih predmetov«, in sicer 41. Potem so si sledili: občno ukoslovje 3'8, vzgojna psihologija 3'4 (elementarna psihologija le 2'5) in zgodovina pedagogike 1'8. — Uspeh ankete se bo upošteval pri reformi imenovanega kolegija-učiteljišča. Treba ga je upoštevati tudi pri nas. (Oswiviata 1931., 183.)

II.

Poblazinjene šolske klopi.

Do sedaj ne preveč znano mesto Grand Rapids v Michiganu je na mah postalo slavno po vsej Ameriki. Tamošnje učiteljstvo je namreč prišlo na idejo, da se naj odpravijo trde šolske klopi ter nadomestijo z udobnimi, s plišem prevlečenimi — fotelji. Nekateri starejši šolniki v mestu so majali z glavami, drugi zopet so vpili in se seveda hudo zgražali nad tem, češ boljše so trde klopi, ker varujejo učence, da se ne vdajajo lenobi, spanju in hudobnim mislim. Temu nasproti pa mladi učitelji živahno branijo svoje stališče, češ mehki sedeži so udobnejši ter pospešujejo marljivost in zdravje. Novi šolski fotelji so po velikosti učencev premak-

ljivi ter opremljeni s premakljivim pultom za čitanje in pisanje. Zdi se, da je njihov edini (!) nedostatek, da te preveč spominjajo na ordinacijske naslanjače pri zobozdravnikih. (»Prager Presse«.)

S.

Iz šole za izredno nadarjene otroke.

Ravnatelj nekega angleškega zavoda za izredno nadarjene otroke takole pripoveduje o svojih izkustvih po štiriletnem trajanju šole: Dečki obnavljajo vsa dela izredno naglo in za rešitev raznih problemov pri pouku ne porabijo niti pol časa, ki ga žrtvujejo za isto stvar navadni otroci. Ker nima zavod namena, da bi prehitro napredoval v pouku, se čas, ki preostaja gojencem, uporablja za druge predmete in druge posle. Večina otrok se uči igrati na gosli ali na klavir, vsi pa se radi bavijo z ročnim delom. Preostaja jim časa za solnčne kopeli in za zdrave telesne vaje: vozijo se s kolesom, modelirajo v pesku, igrajo sportne igre. Vsak si izbere igro, ki mu prija in ugaja. Ne zavidajo si uspehov, ker vedo, da se ne more vsak v vsem odlikovati in da ima vsak posebne sposobnosti. — Učni načrtovi in urnikov ne poznajo, ker bi bilo smešno, ukazovati takim dečkom, kaj jim je storiti. Bavijo se s predmetom, dokler snov ni izčrpana ali dokler učenci niso preurjeni. V takih urah razvijajo izredno energijo. Včasih pa se naveličajo dela in treba jim je počitka. Tedaj se igrajo in šalijo kot pravi otroci. Učenci, ki so se zdeli opazovalcu še včeraj mnogo starejši nego so v resnici, so danes za nekaj let mlajši od včeraj. V navadni šoli se ta posebnost ne pokaže, ker jo nadarjeni otroci skrivajo; včasih pa jih tudi učitelj ne pojmi.

Ti otroci potrebujejo mnogo učnih sredstev, zlasti knjig. Tudi učitelji v tej šoli morajo biti dobro podkovani. Sicer pa ni učitelja, ki bi vse vedel, kar take učence zanima. Zato se učitelji uče hkrati z učenci, ki se uče pravilno rabiti zemljevide, indekse, slovarje, enciklopedije in druge učne pripomočke kakor tudi tehnike ročnih del z raznim materialom. (Times Educ. Supplement 1931. 279.)

X.

Kdaj naj se otrok uči čitati?

V Los Angelesu v Kaliforniji ne sprejmajo nobenega otroka v osnovno šolo, ako ni dosegel »bralne dobe«, kar se dogaja navadno po prvi četrti sedmega leta. Zato bi naj smela osnovna šola odklanjati vse otroke, ki niso dosegli te dobe. (Věstník, str. 10. l. 1931.)

II.

Manjšinsko šolstvo na Danskem.

Manjšinsko šolstvo na Danskem se bo uredilo tako, da se ustanovi povsod nemška šola, kjer je vsaj 24 nemških otrok. — Koliko šol bi imeli po istem ključu Slovenci na Koroškem in Poljaki in Srbi v Šleziji? (Věstník, 1931. 425.)

II.

Dr. Gogala Stanko, O pedagoških vrednotah mladinskega gibanja. 1931. Ljubljana. Slovenska Šolska Matica.

Prepričan, da je sedanje mladinsko gibanje nekaj svojevrstnega in trajnega, se je pisatelj namenil, zgraditi ideologijo temu gibanju. Zato si je zasnoval svojo razpravo tako, da preiskuje najprej, iz kakšnih vzrokov in po kakšnih potih je mladina prišla do tega gibanja, nato mu določa bistvo in njegove, posebno pedagoške vrednote, končno pa označi važnejše struje drugod in pri nas. Vso silo je položil, da nam razkrije »osebnostne in pravilnostne temelje moderne pedagogike in kulturnega življenja« (kakor se glasi podnaslov knjige), izvajajoč svoje analize in sinteze na Vebrovi aparaturi. S presenetljivo sigurnostjo postavlja teze in definicije, opisuje in tolmači pojave, posegajoč globoko v vse filozofske panoge, tudi v spoznavno kritiko, dokler ne vstane pred nami idealna slika, apoteoza mladinskega gibanja. Človeku dobro de ta veliki optimizem, češ, ta mladina bo premagala današnji materializem in zopet vzpostavila duhovnost. Kaj vse najde v mladi duši! Izrazito duhovno usmerjenost, samomočno stremljenje po čim globljem prodiranju v bistvo objektivnega, zlasti vrednot, trdno voljo po strogem in doslednem udejstvovanju spoznanega v življenju, nevezanost nasproti tradiciji in visoko pripravljenost po novem spoznavanju, čut za odgovornost, veselje do dela: same lastnosti, ki bi res lahko ustvarile »božje kraljevstvo na zemlji«, ki jih pa praktični vzgojitelj žal tolikokrat pogreša. Morda po svoji krivdi.

Ponekod je pisatelj čudovito jasen in zanimiv: kako nam označi mladost, razliko med kulturo in civilizacijo, med spoznanjem in doživetjem, izobrazbo in vzgojo, kako postane in se razvija pokret, razliko med organizacijo in gibanjem, kdo je avtoriteta in kdo je osebnost. Z vsem se umevno vsak ne bo do podrobnosti strinjal. Vsaka mladina hoče biti nova generacija, hoče započeti novo dobo, zato »ruši svete hrame«, kmalu pa uvidi, da je vmes tudi kaj čilega, kar naj obvelja, dokler končno ne najde tiste sklenjene verige iz roda v rod. Zato pisatelj preveč poudarja avtonomnost sedanjega mladinskega gibanja, kakor da je mladina sama odkrila nove vrednote, dočim vendar v glavnem posnema starejšo, pač pa pri tem rada krene na »stranpota«. Kar mladino vabi nele v navadne mladinske organizacije, temveč tudi v resno mladinsko gibanje, je večinoma želja po samouveljavljanju. Zanimalo bi nas, kateri imanentni momenti so pri vseh narodih v vseh časih z neko naravno nujnostjo povzročali mladinska gibanja in kateri so rodili baš sedanji pokret (»stoletje otroka«, otrok ni miniatura odraslega, sve-

tovna vojna z vsemi raznimi posledicami itd.), v koliko je ta pokret vseobči, v koliko in zakaj pa je naš domač. Označujoč mladinsko gibanje, zaide pisatelj v tako abstraktno višino, da bo v praksi težko potegniti mejo, tu je navadna mladina, tu pa je mladinsko gibanje. — Avtoriteo bi jaz ne omejil le na osebo, »ki je tako popolnoma osvojila objektivnost v svoji duševnosti (ali so taka zemlja bitja?), da smatrajo tisti, za katere je on avtoriteta, njega samega za izvor objektivnosti«. Pisatelj podčrtava besedo njega, jaz bi bolj poudaril smatrajo. — Simpatično nam slika veliki pomen religioznosti, ko mladostnik ne vprašuje, zakaj, čemu, kako, temveč ves prekrvašen z močnimi čustvi in čilim stremljenjem čuti v sebi neizmerno bogastvo. In vendar velja tudi tu zakon, da človeštvo niha med obema tečajema: so dobe obožavanja človeškega razuma, njim sledijo dobe, »daß wir nichts Rechtes wissen können« in nas tirajo v religioznost in mistiko.

V celem je razprava pridno delo, kjer je pisatelj ob svoji ustaljeni filozofsko pedagoški doktrini preizkusil kot predmet mladinsko gibanje, ki ga, nedavno še sam ves v njem, retrospektivno opazuje.

Glede jezikovnih in pravopisnih nedoslednosti naj se pomeni s korektorjem.

Dr. Anton Dolar.

Kresnice, letnik V. (Jos. Ribičič), Lukec išče očeta, povest (France Bevk), Botra z Griča, poučna povest (Kristina Hafner), Življenje hudobne kavke Katke, slikanica (Edo Deržaj). Izdala in založila Mladinska Matica v Ljubljani l. 1932. Naročnina z »Našim rodom« 2250 Din.

Letošnje »Kresnice« so dobile novega urednika in s tem tudi novo, »čisto« literarno smer in vsebino. J. Ribičič je prelomil s tradicijo o načinu dosedanjega urejanja ter se je pri izboru snovi omejil na beletristične prispevke naših »oficijelnih« pesnikov in pisateljev, ki so že avtorji samostojnih knjig in zbir. Številna sodružniška imena razodevajo, da ima urednik dobra poznanstva v literarnih krogih in tako dobre moči za vsako priliko.

Nad 20 sodružnikov je prispevalo lepo vrsto kratkih spominov in impresij iz časov njihove mladosti... in ker so predstavljeni pisatelji izšli iz različnih dob, šol, življenjskih prilk in bojev, zato je tudi njihova beseda mladini različna in svojevrstna. Starejše (če velja lahko to merilo) vežejo predvsem bolj intimno toplina in refleksivna čustva na romantične mladostne dni, na družino, dom in okolico (gl. A. Rapč: *Casi, mladi časi!*), medtem ko prikazujejo ljudje mlajše generacije bridkejša spoznanja z vojno, prva nesporazumljenja s samim

seboj, z družbo in razmerami njihove razklane dobe (gl. L. Mrzel: Kako sem se v življenju prvikrat uprl). Vsi ti pisani prispevki 23 avtorjev so več ali manj prigodne črtice, zajete sicer z ljubeznijo in občutjem, toda na različni »umetnostni višini«. Najbolj se bodo prikupili mladini tisti prispevki v letošnjih »Kresnicah«, ki ne presegajo apercipcije otrok in se ne gibljejo v literarnem simbolizmu ali življenjskem pesimizmu! Sicer lepa Pahorjeva črtica »Mesto« ne bo mladini najbolj blizu, Meškovo »Mladostno navdušenje« pa je vsebinsko šibko in medlo (premalo navdušujoče!), ostale stvarce pa so še dovolj življenjske, pestre in zanimive. Gladko je čitati v tem zborniku Velikonjo, Finžgarja, Levstika in še nekaj drugih. Portreti avtorjev in njihovi lastnoročni podpisi! (do podpisov ima deca posebno zanimanje) se prijetno družijo s tekstom.

Morda pridejo prihodnje leto na ta ali oni način do besede v »Kresnicah« še tisti, ki jih letos v tem zborniku — ni?

Knjiga »Lukec išče očeta« je nadaljevanje in sklep lanske Bevkove povesti »Lukec in njegov škorec«. Pisatelj je v tej knjižici predstavil drugi, nasprotni pol Amerike brez nebotičnikov, aeroplanov in avtomobilov: divjo pokrajino argentinskih polj, gozdov in redkega naselja. Po svoji zanimivosti močno zaostaja drugi del za prvim, vkljub temu, da diši nadaljevanje po »indijanerci«. V središču povesti je še vedno Lukec s svojim škorcem (brez škorca bi padla vsa Bevkova zgodba), vmes je še tudi plastičen opis široke pokrajine, končni efekt povesti (svidenje z očetom, spomin na mater, domovina...) pa je malo da ne brezbarven, skoro papirnat. Drugi del »Lukca« je reven na dogodkih in notranjih zapletljajih, zato malo zanimiva kot mladinska povest na tako oddaljenih tleh.

Pripis: Če že naši pisatelji tako radi silijo v objubljeno ameriško deželo... ali bi ne našli lahko dovolj gradiva in problemov v življenju ameriških Slovencev, da bi potem prikazali vso strašno sliko izseljeniškega življenja in trpljenja v tujini, na pol izgubljenih sinov našega naroda po ameriških premogovnikih in Fordovih tvornicah na »tekoči trak«. Če so že tri knjige Mladinske Maticе peljale čitatelje onstran Oceana, naj bi vsaj četrta knjižica prikazala še povratek naših ljudi v domovino z dolarji ali pa tudi brez njih...

Več let je čakala Mladinska Matica na poučno knjigo za deklice. Spisala jo je Kr. Hafnerjeva v obliki poučne povesti »Botra z Griča«.

Še danes visijo po nekaterih šolah tiste tako bujno idealizirane slike, polne vsega

dobrega in lepega, včasih so najbolj nemo-goče stvari druga poleg druge, raz katere smo se pred vojno učili nemščine. V neki meri me namreč idealizirana povest »Botra z Griča« živo spominja teh natrpanih šolskih slik za jezikoslovni pouk.

Na tako omejenem prostoru 72 strani je res težko pisati o tako širokih in tisočeri h stvarih vzorne domačije (higijena doma, pohištvo, gospodinjstvo, zdravstvo, knjigovodstvo etc.)... in to povrh še tako, da bi bila poučna snov zajeta brez nasilja v primerno povest. Pod temi pogoji pa trpi povest sama ali pa poučna razprava. Namen pisateljice je vsekakor bil, podati smernice in oblike ter načine vzornega hišnega gospodinjstva. Storila pa je tako, da je postranska povestna oblika zbrisala glavni smoter, to je jedro knjige: poučnost, učinkovitost in preglednost snovi! Pa bi bila avtorica vkljub temu lahko še marsikaj rešila v svojem spisu, da bi bilo v njenem pripovedovanju malo več živahnosti, humorja in sugestivnosti. Ne pravim, da bi deca ne prečitala knjige, toda v spomin se bodo vtisnile bolj osebe iz povesti kakor pa potrebni »nauki« za vzorno domačijo. Sicer pa je knjižica spisana z veliko skrbjo in ljubeznijo do predmeta!

Po mojem mnenju se prilega izmišljena povestna ali pravljica oblika bolj opisovanju življenja in gibanja bitij in stvari iz živalskega, rastlinskega in rudninskega področja kakor pa pri razlagi hišnega inventarja in gospodinskega reda v hiši.

»Življenje hudobne kavke Katke« pa je knjižica, ki gre med mladino najbolj iz rok v roke. Ilustrirano dejanje ni sicer kdo ve kako bogato in zapleteno, pa je vendar po svoji preprostosti zanimivo in učinkovito za mlado oko. V perspektivi otroške fantazije dobi vsaka sličica — naravno — še večji pomen, osobito, ker je slikar E. Deržaj poskrbel še za primeren humor. Cim več je gibanja v teh »humoreskah«, tem bliže postanejo mladim dušicam. Povrh pa je še snov zajeta iz živalskega sveta, ki je za mladino dovolj privlačen.

Al. Silvin.

Dom i škola. Mjesečnik za propagando zajednice doma i škole. Izdajatelj in urednik Josip Butorac, Zagreb, godina I, štev. 1.—6., letna naročnina 35 Din.

Pri nas v Sloveniji imamo sicer razmeroma že lepo število strokovnih listov in revij za najširše plasti naroda, ki obravnavajo v poljudni besedi in sliki različne pango gospodarstva (kmetijstvo, sadjerejo, vrtnarstvo, čebelarstvo), nimamo pa še lista, ki bi širil med ljudstvom najrazličnejše vzgojne in prosvetne ideje ter tako vezal šolo z domom, starše z učitelji in obratno. Sicer prinašajo tu pa tam posamezni družinsko-leposlovni listi (Ženski svet, Zena in dom, Domači prijatelj, Mladika) po kak krajši članek strokovno-vzgojnega značaja, toda po večini se ti članki in člančiči izgub-

ljajo na zadnjih straneh med oglasi in reklamami ter tako ne pridejo do prave veljave. V tem oziru so nas prehiteli Hrvati z mesečnikom »Dom i škola« pod uredništvom zagrebškega šolskega nadzornika, Josipa Butorca, ki je prevzel nase tudi izdajateljstvo tega potrebnega lista.

Ze na zunaj ima ta poljudno vzgojni list čedno in prikupno obliko velikega formata ter predstavlja resen namen propagande zajednice med domom in šolo. Doslej je izšel prvi letnik s 6 številkami, ki kažejo, da se bo ta strokovni list sčasoma prav dobro uveljavil v poljudno-pedagoško revijo med Hrvati ter bo nedvomno poglobil stike med starši in učitelji v dobro domače in šolske vzgoje preprostega ljudstva. V splošnem ima mesečnik dobre sodelavce: J. Skaviča, dr. Stef. Winterjevo (zastopnica individ. psihologije), Lj. Godlerjevo, Stj. Kranjčevića, Filipovića i. dr. Največ jih je iz učiteljskih in zdravniških vrst. Pišejo poljudno, živo in o aktualnih stvareh: Potreba veze izmedu rod. kuće i škole, Zašto zaostaju sposobna djeca, Kažnjavanje djece, Dječje čitanje itd. Po dosedanjih številkah sodim, da se list z razpravami omejuje bolj na vzgojo otrok v predšolski in šolski dobi do izstopa iz osnovne šole, želeti pa je, da bi upošteval tudi vzgojo dijaštva, mladostnikov po nižjih srednjih in strokovnih šolah (vprašanje pubertete, dozorevanja, izbor poklica i. dr.) in zavodih (defektna deca).

Da pa imajo od lista neposredno korist tudi šolarji, prilaga uredništvo vsaki številki še mladinsko prilogo »Dječje kolo« s povesticami, pesmami, ugankami i. dr. drobižem.

Akcija izdajatelja in urednika je hvalevredna in bi naj bila Slovencem v — posnemanje!
A. Žerjav.

Građanska škola. Časopis Udruženja nastavnika i nastavnica građanskih škola u kraljev. Jugoslaviji. God. VIII., br. 1.—10., Maribor 1931—1932.

Udruženje meščansko-šolskega učiteljstva izdaja kakor JUU tudi svoje strokovno glasilo. Ob zaključku letošnjega letnika naj ga omenjamo tudi na tem mestu. »Građanska škola« je po svojem obsegu in vsebini prav za prav skoro eden izmed najbolj skromnih strokovnih učiteljskih glasil. Po svoji vsebini se giblje med stanovsko-političnim listom in pedagoško revijo, vendar ne prihaja niti ena niti druga smer do prave veljave. V 10. številkah tega let-

nika najdemo komaj 15 uvodno-načelnih člankov, potem 7 sestavkov in sličic iz praktičnega dela na šoli in razmeroma malenkosten drobiž. Med slovenskimi sodelavci srečamo samo tale imena: F. Iglar (Misli o jugoslov. državljanski vzgoji), F. Ruptnik, J. Mlinarič, A. Osterc (dr. A. Adler v Mariboru). Zanimiv je članek J. Rukavine »Fordove škole (str. 281.), nato še spis o »Našem novem učiteljskem naraščanju (M. Demarin, str. 35., 74.), praktičen pa je še pregled bibliografije v zaglavju »Literatura«. Ostali del je po večini posvečen stanovskim vprašanjem glede na novi uradniški in mešč. šol. zakon.

Malo se čudimo, da se »Građanska škola« v svojem VIII. življenjskem letu ni mogla dvigniti na dostojnejšo višino, saj ima meščansko-šolsko učiteljstvo svojo trdno organizacijo, strokovno usposobljeno učiteljstvo, polno ljubezni do stanu in poklica. Dovolj pogojev in potreb, da bi bilo njihovo skupno glasilo v vsakem oziru na višku med našimi učiteljskimi listi in časopisi.

Letna naročnina znaša 60 Din.

A. Silvin.

Odmevi slovanskega sveta. V naši založbi je izšla 2. knjiga »Odmevov slovanskega sveta«. Ta literarno-kulturna revija je pod uredništvom Radivoja Peterlina-Petruške v tej knjigi združila 55 pesnikov, pisateljev in likovnih umetnikov, ki so prispevali svoje najboljše stvari. To je nadvse redk in razveseljiv pojav, ki ga bo javnost pozdravila z zadovoljstvom in zadoščenjem: v dobi materializma in propadanja duhovnih dobrin toliko pozitivnega kulturnega stvarjanja!

Vsebina je pestra in zanimiva, po obliki pa knjiga, obsegajoča 8 tiskovnih pol in bogato ilustrirana, dokazuje, da je založništvo žrtvovalo največ, kar je moglo, za dobro uspevanje te revije.

»Odmevi« so s pridevkom »slovanskega sveta« dobili možnost, da se razširijo po svoji vsebini in postanejo glasniki slovanske kulture. S tem hočemo odstraniti vrzel, ki smo jo doslej težko občutili v naših kulturnih prizadevanjih.

Knjiga, ki je celota zase, stane 30 Din in je na razpolago v naši knjigarni. Pri naročilu se poslužite navadne dopisnice.

V drugih knjigarnah in kioskih stane knjiga 40 Din. — Založništvo »Odmevov slovanskega sveta«. Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Vaša želja je izpolnjena

Zgodovinski pouk se bo po-
živil, proslave in slavnosti
bodo slovesnejše! Izdelali
smo namreč prvo serijo

ZBIRKE ZGODOVINSKIH OSEBNOSTI KI IGRAJO VAŽNEJŠO VLOGO V JUGOSLOVENSKI ZGODOVINI

1. SERIJA VSEBUJE:

(Velikost slik 47,5 × 63 cm)

Štefan Nemanja, veliki župan Raška,
Tvtrko I. — bosenski kralj, Ernest
Železni — koroški vojvoda, Matija
Gubec — kmečki kralj, Slepi guslar.

Cena slike samo 12 Din

Zaloga ni velika, zato hitite z naročilom, da
še kaj dobite.

UČITELJSKA TISKARNA

ODDELEK ZA UČILA

LJUBLJANA

Dobra ravnila

**dobremu risarju,
v dobro šolo pa dobra učila!**

Ali ste že dobili naše „Objave“? Če ne, pišite takoj ponje! One govore o
dobrih učilih in vam vsak teden prinašajo cenik naših novih učil. — V zalogi
imamo priprave za nabiranje žuželk (metuljev, hroščev), ki spadajo v vsako
šolo, v roko vsakega učitelja in marljivega učenca, ki hoče spoznavati prirodo. Na
razpolago so tudi pripomočki za razne panoge deškega in ženskega ročnega dela.

**Učiteljska tiskarna
Oddelek za učila, Ljubljana**